

ABONAMENTUL

Pe an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA,
Strada Zrinyi N-rul 11a

INSERȚIUNILE

se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

La „Treptele Tronului“.

De: Octavian Goga.

În cele următoare sunt așternute pe hârtie câteva din glosele unui bătrân dela noi asupra stării noastre politice de astăzi. Bătrânul e un cărturar de-al nostru, care și-a împlinit datoria și de ani îndelungați stă la o parte, ca un privitor resemnat al întâmplărilor din jurul lui. Cuvintele lui însă sunt interesante, fiindcă reoglindesc o judecată politică din care putem alege un anume simț de orientare răsunat de cunoașterea frământărilor noastre din ultimele decenii și fiindcă poartă pecetea sincerității. Le-am prins aici crezând că pot servi ca un impuls pentru multe combinații actuale și pot trezi o seamă de reflecții asupra prezentului nostru politic. Firește, aceste opinii de caracter personal, nu angajează pe mine și sunt cu totul independente de atitudine ziarului „Românul”, care e oglinda îndrumărilor oficiale ale conducerii noastre politice.

Vremurile aceste, cam așa urmează cuvintele interlocutorului meu, sunt vremuri mari, cu mult mai hotărâtoare pentru soarta noastră, decât a-și fi crezut să ajung eu cu căruntețele mele. Socoteam că o să mi-se depene bătrânețea în marea obișnuită a întâmplărilor curente, fără să mai pot apuca o zi mare în care istoria pune la cântar soarta neamului meu. Această perioadă neașteptată a început începând acum. Evenimentele recente pe care le văd desfășurându-se în jurul monarhiei austro-ungare sunt de așa încât privesc de aproape poporul nostru și situația lui poli-

tică de mâne. Totdeauna am fost de credința că desrobirea micilor neamuri asupra se poate îndeplini numai în momentul când evenimente excepționale crează o legătură între soarta lor și echilibrul internațional și când conducătorii cu maturitatea politică pot aprecia această legătură. Eu cred că acest moment a sosit.

Stările de astăzi pun în evidență, ca nici odată până acum, rolul deosebit de important al elementului românesc pentru monarhie. Dela anul patruzeci și opt, când la chemarea împărătească, adunarea dela Blaj a vestit sacrificiul de sânge al lăncerilor de mai târziu pentru apărarea tronului primejduit și până în aceste zile viroase, niciodată istoria n'a mai scos pe arenă însemnătatea alipirii către dinastie a poporului nostru. Zilele ni-s'au seurs mohorâte și ne-au fărâmițat tot mai mult răsplata politică acordată cu multă sgarcenie pentru jertfa miilor de vieți în revoluție. Absolutismul ne-a dat o seamă de binefaceri, cari dela încheierea dualismului în loc de a-se augmenta, au fost sistematic reduse. La Viena, unde se uită atât de repede, nu s'a mai ținut socoteala de devotamentul nostru istoric, fiindcă în relațiile schimbate factorii conducători ai monarhiei au dat o importanță covârșitoare elementului maghiar. Astfel noi decenii de rândul împreună cu alte neamuri am fost puși la discreția unui sistem de guvernământ, care folosea întreg aparatul puterii de stat pentru desființarea noastră națională, slăbia în mod fatal în suflete continuitatea istorică a unui sentiment de alipire tradițională și menaja aspirațiile exagerate ale șovinismului unguresc în locul consolidării interne a

monarhiei. Trei decenii și mai bine au trecut de când sub ochii Vienei guvernele maghiare împinse de utopia unității etnice a Ungariei ne prigonesc având „mână liberă” pentru sugrumarea noastră. Justele noastre cereri repetate au fost răsplătite cu ani de închisoare, așezămintele ni-s'au desființat, existența politică ne-a fost în mod conștient și sistematic distrusă. În această situație de dărăpănare metodică ne-a ajuns ziua de astăzi.

Vremurile de-acum arată clar importanța deosebită a elementului românesc pentru monarhie. Ca și la patruzeci și opt se face și astăzi apel la noi cu deosebire că astăzi suntem mai mulți și cu enorma deosebire că în împrejurările date e un razim hotărâtor pentru existența imperiului nostru și regatul român cu indiscutabilă-i importanță militară. Acesta este, cred eu, punctul hotărâtor care creiază legătura între situația noastră politică și echilibrul internațional. Acum deci ni se pare sosit momentul istoric când conducătorii poporului nostru, dându-și seama de însemnătatea covârșitoare a elementului românesc pentru existența acestui imperiu, trebuie să pună pe planul întâi starea politică intolerabilă a neamului nostru din monarhie și să condiționeze de rezolvirea situației noastre acțiunea lor de colaborare cu factorii diriguitori ai politicii austro-ungare.

Am fost de convingerea că precum și în trecut totdeauna astfel și astăzi îmbunătățirea sorții noastre avem s'o așteptăm dela Viena. Conducătorii Ungurilor sunt încă prea orbiți de volbura unor succese politice trecătoare, pentru ca să poată înțelege că istoria a predestinat neamul lor sau la o apropiere de noi

Informațiuni literare.

Balkanismul literar.

S. S. R.

Adecă: societatea scriitorilor români.

Și balcanism?

Și!

Când s'a întemeiat — împlinindu-se astfel un gând cald al lui Ilarie Chendi și al prietenului său St. O. Iosif, cari o discutau mereu și scriseseră despre ea toți literații au fost invitați să se scrie. O parte n'a răspuns; alta — mai politicosă — a răspuns că nu se înscrie (d. ex. N. Iorga); și altă parte (de ex. C. Sandu-Aldea) a declarat în gazetă că, deși se vede înserisă aici n'a visat să facă parte din societate. S. S. R. a întâmpinat deci din capul locului rezerve sau neîncredere.

Trebuie să fi fost dureroasa rezerva, să fi provocat mânie, de oarece numai așa am putut explica acea scrisoare ironică și grobiană cu care un grup (mic) de literați răspundea la desființarea dlui C. Sandu-Aldea și-l trimetea pe alocuri la plugărie, rugându-l indirect să se lase de condei, care nu-i șade bine. Sandu-Aldea a rămas firește sănătos și vesel cum fusese și până la fenomenala scrisoare, pe care istoricul literar o va găsi cu ușurință în „Adevărul”.

Veniră apoi trei evenimente: Focul dela Luce arse arhiva și camerele S. S. Romani; d. N. Sadoveanu plecă la Iași, ca să îngrijască

mai de aproape de Moldova sa; d. Em. Gârleanu conduse teatrul Craiovei din București, iar S. S. R. din Craiova, nu mergea.

În special conducerea dlui Em. Gârleanu s'a distins prin două evenimente regretabile și unul admirabil. Cel admirabil este contactul luat cu curtea regală, este vizita la Regina, care petrecea la Constanța. Cele regretabile sunt apropierea de ministrul instrucției, al cărei rezultat au fost numai niște fleacuri de premii; și decretarea din oficiu a unei serii de membri, dintre care unii literați cari nu mai seriu și alții numai cetitori de literatură. Ca să nu se mai zică, ce ziceau numai răutăcioșii, că S. S. R. este un cemaclu de reciprocă tângărie și că ea nu reprezintă literatura noastră, comitetul avu idea să *decreteze* membri, cari, firește și după decret nu au luat nici o parte la lucrările S. S. R.

Toate acestea sunt lucruri cunoscute din presa bucureșteană. Nu sunt intimități. Toate acestea sunt lucruri, care dovedeau oamenilor fără simpatii și antipatii că starea anterioară întemeierii S. S. R. dăinuiește și în ea: este aceea stare de juvenilită mobilă sentimentală care se concretizează în acte pripite; este lipsa de liniște în urmărirea unui ideal comun; este *poate* chiar lipsa acestui ideal.

Ideale au fost numai ieșirile în Bucovina și Ardeal; și pentru ele exprimăm S. S. R. și aici recunoștiuța noastră.

Intorcându-se de peste graniță, unde ar fi trebuit să găsească dorul de mărire și avânt panro-

mănesc, scriitorii români au regăsit vechia atmosferă a Bucureștilor; și-au regăsit susceptibilitățile; au reluat luptele de cafea, de gazete și de reviste efiemere sau durabile; și-au regăsit orientalismul, dezvoltat acum în balcanism.

Nevoia unei primeniri de atmosferă era dar *de mult* evidentă.

Ea s'a încercat cu prilejul alegerii noului comitet.

Doamne, ce alegere!

Tocmai se terminaseră alegorile pentru parlamentul „apărării naționale”, pentru cameră și senat. Tocmai se dase o probă că și în țara noastră se pot face alegeri liniștite. S. S. R. nu a băgat de seamă sau nu a voit să imiteze alegerile politice și ceartă s'a făcut și cearta urită se continuă în presă.

Trecem aici un raport, al *Epocei*, despre care nici nu vom să cercetăm în amănunte dacă este absolut exact. Suprafața este exactă și atâta ajunge:

„Membrii Soc. scriitorilor români s'au întrunit în adunare generală, ieri după amiază într-una din sălile liceului Lazăr.

Prezidează d. Em. Gârleanu. Printre membrii prezenți sunt dlui Brătescu-Voinești, G. Diamandi, Galaction, Al. Davila, Mih. Dragomirescu, St. O. Iosif, D. Anghel, Tzigara-Samurcaș, A. de Herz, Karnabatt, Al. Gornu, dna Hodos, dna Claudia Millian, dna Natalia Negru.

D. Caton Theodorian prezintă gestiunea comitetului. Se aleg noui membri dna Elena Bacaloglu, dna Elena Marino și d. Lungeanu.

D. Em. Gârleanu citește raportul asupra activității comitetului în anul expirat.

sau la peirea în marea Slaviilor. Deaceia ochii mei s'au îndreptat totdeauna spre Viena, dându-mi firește seama, că nu îndrumări de ordin sentimental, ci anumite raporturi de interese pot prileji aici la un moment dat o pășire favorabilă nouă. De sigur n'am fost atât de naiv să nu-mi dau seama că această pășire poate fi determinată numai de importanța noastră politică. Înainte cu douăzeci de ani deci, când pe de-o parte situația externă a monarhiei era normală, când nu se putea prevedea nici un conflict care să scoată la iveală posibilitatea unei colaborări cu monarhia noastră din partea regatului român în prima fază a consolidării lui, când politica noastră de-acasă nu putea trage nici o consecință, mi-s'a părut o mare greșală ideea memorandumului nostru la Viena. A fost notă rea pentru strategia noastră politică această pășire la un moment când eram izolați de orice legătură cu raporturile internaționale și când importanța noastră de-acasă era atât de minimă încât nu constituia un element de judecată pentru factorii conducători ai monarhiei. Această împrejurare a determinat deruta de-atunci cu întemnițările din Vaș și Seghedin și cu decepția mulțimei noastre, care cu toată puterea unor impulsuri tradiționale credea în mântuirea ce va veni dela „Treptele tronului”...

Politica e de sigur arta de a ști folosi împrejurările în favorul tău, de-aceia acest teren de frământare intelectuală e lipsit de dogme și rezervă un rol atât de covârșitor prudenței care poate cumpăni fluctuația situațiilor schimbate. Ceeace la un moment dat era un cusur, poate deveni un titlu de glorie în alte împrejurări. Astfel e și ideea memorandumului nostru, a cărei nereușită nu poate fi explicată decât prin alegerea greșită a momentului într'un timp când neimportanța noastră temporală nu ne putea imprumuta gravitatea cuvenită.

Astăzi situația e schimbată. Astăzi noi putem găsi cu revendicările noastre un răsunet în fluctuația evenimentelor externe, astăzi elementul românesc nu e o cantitate neglijabilă pentru monarhie, ci o garanție de existență. E evident deci că pe cât de infructuoasă atunci, pe atât de rodnică ar putea să

fie astăzi o puternică mișcare de afirmare a drepturilor noastre.

Iată deci în două cuvinte spuse deschis fără reticențe diplomatice, care ar fi linia noastră de conduită astăzi: o încordată acțiune de propagandă politică pentru revendicarea drepturilor naționale. Conducătorii ar trebui să țină adunări populare, în cari să lumurească maselor ce însemnătate are sacrificiul nostru de sânge pentru țară și care ne e idealul politic în aceste zile tulburi. Prin presă ar trebui susținută o agitație vie de revendicare de drepturi. Pentru a uni într'un mănunchi aceste limbi de foc și-a demonstra caracterul de imitate a acestor sbucniri răslețe, ar trebui convocată *conferența națională*, care s'ar întruni, fără a ține seamă dacă factorii administrativi competenți o îngăduie sau ba. Această reprezentanță națională a neamului românesc din Transilvania și Ungaria ar fi chemată să cumpănească astăzi starea noastră politică, să exprime devotamentul nostru istoric către Tron și patrie, accentuând totodată situația politică insuportabilă în care ne găsim.

Greșala noastră de-acum două decenii astăzi ar putea fi reparată. Nu-mi pot închipui, că astăzi ar rămânea închise porțile burgului împărătesc în fața unei delegații, care în frunte cu căpeteniile clerului nostru ar solicita o audiență Majestății Sale pentru a-i prezenta adresa omagială a conferenței noastre naționale, împreună cu memorandumul doleanțelor politice ale Românilor din monarhie. Prudența politică, tactul fin diplomatic al guvernărilor acestui imperiu, ar avea de sigur mai multă înțelegere a intereselor țării, decât să bruscheze astăzi poporul românesc, trezind amărăciune inoportună în suflete la noi și răzvrătire furtunoasă în opinia publică din regat, în mod firesc atât de senzibilă la ecoul suferințelor noastre. Da, sunt convins, că glasul revendicărilor politice ale Românilor din monarhie, ar putea răsuna în aceste zile istorice la treptele Tronului.

Totul depinde, cum spuneam la început dela prevederea bărbatilor conducători, dela prudența și dela îndrăsneala lor. În orice caz un lucru e sigur: trebuie mișcare, fermenta-

ție, viață în momentele când totul fierbe în ruful tău. Inerția unui popor în vremea de neamurile din vecinătatea lui își cheamă maximul de energie e un certificat trist. Istorie vedem că de obicei somnul e pe lângă morții...

Astfel a vorbit bătrânul, ai cărui ochi erau departe.

Viitorul ne va dovedi, dacă a vorbit vizionar sau un profet.

Românii și monarhia. Sub acest titlu a publicat „Salzburger Volksblatt” din 11 Dec. un articol de fond, în care se ocupă cu o atenție deosebită cu problema politică a României, care se află în aceste momente la răspântie. De-o parte Rusia imperialistă, sugrumătoarea popoarelor de sub jugul ei, se apropie cu ispite de suveranul nostru aducându-i bastonul de mareșal împreună cu o mulțime de promisiuni amăgitoare, de altă parte Austro-Ungaria, sau mai bine zis Ungaria, asupreste pe ori ce teren cele 4 milioane de mâni. România se află așa dară între două Karybdis. Cu toate acestea ea se apleacă mult spre monarhia noastră, unde Românilor măcar un simulacru de libertate, în bună măsură că în timpul cel mai apropiat se va vedea ba această stare de lucruri. Ziarul atrage atenția cercurilor conducătoare germane asupra cercărei Ungurilor de a face o apropiere cu ei și Germanii, fără considerare la celebritățile naționalității. Nu Germanii, ci Ungurii sunt amintiți de suvoil slav și de aceea ei au voie de Români și de Germanii pe cari în să-i trateze mai omeneste, încheind o alianță maghiaro-germană-română împotriva suveranului. Păcat de sfaturile aceste cumini, că seamă a toca la urechea surdului, căci Ungurii merg mai departe pe calea apucată, până vor nimeri ca Ieremia cu oistea în gard.

Lukács asupra situației internaționale. Mul ministru Lukács petrecând mai mult timp în Viena, s'a răspândit vestea în cercurile din Budapesta că conferează cu ministrul austriac și cu cei comuni asupra chestiunilor de politică externă. Într-o convorbire avută cu un jurnalist primul ministru Lukács a declarat, că problema noastră în Viena e în legătură cu alianțele.

Asupra situației internaționale primul ministru ungar a declarat următoarele:

— Pot declara că situația internațională s'a înrăutățit, și nici nu s'a înăsprit. Situa-

D. M. Davidescu relevă un articol din ziarul „Viitorul” articol care, — spune dsa — atinge demnitatea unui membru al Societății.

Articolul vizând direct pe dnl Al. Davila, dsa se scoală și spune că nu răspunde niciodată anonimatelor.

Referindu-se apoi la piesa „Moise” și la conflictul literar și juridic, provocat de dânsa, iată ce a spus directorul general al teatrelor:

Primită la teatru și trimisă comitetului de lectură, piesa dnlor Oreste și Hârjeu, a fost polivrit regalanțelor, trimisă aceluiaș comitet, care a găsit, că în forma ei actuală, piesa nu poate fi reprezentată.

Dar autorii spun că printr'o adresă, direcția teatrului le-a confirmat primirea, admiterea și reprezentarea piesei în actuala stagiume.

D. Davila da amănunte din cari reiese precis, că piesa nu a fost pusă în repetiție măcar, cel puțin până la venirea dsale ca director al teatrului.

Dsa spune că de altfel încercând să găsi, după voia autorilor, calea justiției, ori ce explicații sunt de prisos. (Aplauze).

Se naste tumult. Câțiva membri strigă, cerind să se acorde cuvântul să răspundă, dlui Oreste.

Alți membri, tot atât de numeroși, se opun, cerind închiderea discuției.

D. Brătescu-Voinesti, ia cuvântul și se face liniște. Distinsul nuvelist, roagă pe membri să nu mai aducă în discuție chestiuni de natură să nu lase toată înalțimea cuvenită discuțiilor.

D. Diamandi vorbește în acelaș sens. Se admite ca d. Oreste să dea unele explicații scurte.

D. Oreste conchide arătând că justiția va iarați ca incidentul.

În ordinea de zi, a fost apoi alegerea comitetului.

D. M. Dragomirescu se ridică și protestează vehement

în contra punerii candidaturii dlui A. Davila la prezidenția S. S. R.

D. G. Diamandi protestează contra atacurilor personale și de sigur deplasate, ale dlui M. Dragomirescu.

D. Brătescu-Voinesti, insistă din nou, și obține închiderea discuției scoborită la personalități.

Se începe votarea, fara sa fie depusă vre-o listă, unii membri considerind o asemenea formalitate ca o ingerință... electorală!

Trece și această... furtunoasă încercare oratorică.

Scrutiniul a dat urmatorul rezultat: dnii Mih. Dragomirescu, ales președinte cu 20 voturi; Brătescu-Voinesti, vice-președinte; secretar Caton Theodorian; cenzori, D. Karnabatt și P. Locusteanu; bibliotecar, Davidescu; membri în comitet, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, Cincinat Pavelescu, Cornel Moldoveanu, Argehezi și D. Anghel.

D. Al. Davila, dna Natalia Negru și d. D. Anghel, în urma rezultatului acestui vot, au demisionat.

D. Al. Brătescu-Voinesti a rugat apoi pe cei prezenți să-i lase să răspundă astăzi, dacă aprobă alegerea dsale ca vice-președinte al societății.

Atâta sgomot a putu să fie între 38 de literați și „literați”! „Literați” între semnele citațiilor sunt de ex. dna Claudia Millian ș. a.

Din raportul *Epocei* (și din descrierile celor cari au fost de față) reiese:

1. că un candidat la prezidenție a combătut pe celalalt candidat;

2. că cel căzut în alegere nu își dă singur demisia, ci este urmat și de alți literați;

3. că în S. S. R. este ceartă și disolvare.

Intrând un moment pe terenul luptătorilor, închipuindu-mi că aș fi fost de față, aș fi zis: „De când d. Al. Davila este literat? Dela apa-

ritia lui „Vlaicu-Voda”: dela acea piesă și de pe urmă, că din toate punctele de vedere, pe care le-am expus odată în „Convorbiri literare”, Al. Davila are din părinți un nume venerabil, dar literatura se face cu talentul serios care lipsește. D. Al. Davila poate fi director al teatrului național: acolo îl pune partidul politic care face parte și priceperea personală care se poate contesta. Dar a fi directorul teatrului național însemnează a da ocol literaturii pe lângă ea, nu a fi în literatură. Deci eu votez, pentru că în fruntea unei S. de S. R. trebuie să fie o valoare literară mare și literară pură”.

O valoare de acest fel nu-i nici prezenta reușită; dar acesta are pentru S. S. R. cel puțin un titlu: A fost în mijlocul luptelor literare și a susținut energic principiul că literatura națională trebuie să fie ocrotită și popularizată. Acesta este și voința S. S. R., care și-a ales deci ca sedinte un instrument publicistic al propriei tendințe. A alege pe d. A. Davila ar fi fost o mințire. Nu „Moise” este deci chestiunea, principiul concretizat în înălțarea lui „Moise”. Neexistând al treilea candidat, aș fi votat pe d. M. Dragomirescu.

Și aș fi rugat pe toți să treacă la ordinea zilei și să aștepte *faptele* noului președinte.

La ordinea zilei?

Dar așa ceva nu se admite la București. București sunt doar nevoi și personalități! Că știunea deci se discută încă. Scriu și litere-

ternatională nu s'a schimbat, dar când va intra o soluție și în ce formă, despre aceea nu se poate spune acum nimic hotărât.

Calendarul miniștrilor unguri. Înainte de câteva luni am avut un ministru pres. fără termen, care a *terminat* fiind răsturnat de la putere. Acum avem un nou ministru președinte, ministru al terminelor cari nu sunt ținute, cu toate că sunt fixate. Așa de pildă dl Lukács a spus că ziua de 25 Noembrie va fi ziua istorică, în care proiectul de lege electorală va fi pus pe biroul camerelor. Fiecare cu ei, care presupune că ce proiect drept va fi acesta, și-a zis: „fereste-te de ziua de 25 Noembrie, căci este o zi nefastă!” Teama aceasta a fost însă inutilă, căci iarăși 25 Noembrie a trecut, iar proiectul de lege ca 'n palmă. Acum publică însă ziarul „Neue Freie Presse” știrea din „isvor competent”, că dl Lukács a promis să aducă nenorocitul proiect de lege electorală „*incă în anul acesta...*” Până la finea anului acestuia mai sunt încă 17 zile la un loc cu serbările Crăciunului catolic. Prin urmare? Care este explicația? Este următoarea: dl ministru Lukács, vorbind de 25 Noembrie, nu s'a gândit nici la calendarul gregorian, nici la cel iulian, ci la... cel grecesc! Acum înțelegem: *ad calendae graecus!*

Exil pentru inutul munteneștin. Cu ocazia unei serate a soc. de tir din Agram au cântat câțiva studenți universitari inutul regal munteneștin, care a pus „*patria*” și „*idee*” în primădie, așa că poliția a arestat nouă studenți, i-a condamnat la câte 14 zile arest și i-a exilat din Croația pe cinci ani. Între cei arestați se află și pres. societății universitare de ajutorare, Ianko Baricevici, conducătorul partidului „Junilor Croați”, cari urmăreau tendințe antisârbești!

Se vede prea bine că „Turcii” noștri se joacă cu focul în Croația! Nu de geaba se mândresc ei că sunt rude cu Turcii: deci același sânge, aceeași păcate și aceeași ispășire!

Chestia nouilor legi de impozite. Ieri la ora 1 s'a ținut în apartamentul ministrului de finanțe, Teleszky, o conferință în chestia nouilor legi de impozite, la care a luat parte și primarul capitalei Stefan Bărezy. Asupra rezultatului acestei conferințe s'a declarat ziaristilor următoarele: După o conferință de 2 ore ministrul de finanțe a declarat că stăruiește pentru intrarea în vigoare a legilor de impozite, dar e aplicat a primi în proiectul de apropiere un paragraf, în care să se spună că, până când stările economice nu se vor schimba, nu va ordona repartiția impozitelor. Mai departe e aplicat a asigura

prin lege că, în cazul, când ar încurge din nouile impozite mai mult decât din cele actuale, surplusul să fie întrebuințat pentru urcarea minimumului de 800 coroane, ca bază pentru scutirea de impozite, și pentru micșorarea impozitelor de venit la clasa de mijloc.

Discursul d-lui Dr. Șt. C. Pop, rostit în ședința de ieri a camerei ungare.

Episcopia de Hajdudorogh.

Răspunsul ministrului de instrucție.

Congrua preoților și leafa învățătorilor.

Parvenitul analfabet: Szegeszku.

În ședința de ieri a camerei ungare — după cum am anunțat — aspirațiile noastre bruscate de cel mai anticultural regim politic și-au aflat un nou și vajnic interpret în d. deputat al Siriei *Dr. Ștefan C. Pop*. Cu cunoscuta-i impetuositate și bărbăție românească, d-sa a aplicat lovituri grele minciunii constituționalismului ungar și a proiectat prin lentila adevăratelor intenții ale guvernului odiosul spectru al episcopiei de Hajdudorogh, aceeași creațiune atât de caracteristică pentru demența ce mai poate să troneze în politica unui stat mezeuropean chiar și astăzi, în ajunul marilor acte de dreptate ale Istoriei...

În discursul dlui Ștefan Pop au culminat cele din urmă glasuri de protestare ale noastre și de-acum răspunderea cade întreagă asupra făptuitorilor hoțescului atentat. Și se pare că narcoticul ideii de stat a ametit prea mult pe cei dela cârma politica a țării și n'o să mai revie la realitate decât destărbăciți de pumnul unor evenimente mai deosebite... Pentru că, guvernul nu găsește altă atitudine în fața revoltei noastre decât pe cea a frivolei încăpăținări de-a opune unui aparat atât de strălucit al adevărului cum a fost discursul dlui Pop îngăimările stupide ale unui Szegeszku, precum și perspectiva dantăică a ti-

nei aranjeri legale a venitelor preoțești și dăscălești. Ministrul Zichy a declarat iarăși cu obișnuita perfidie, că episcopia de Hajdudorogh e un fapt împlinit și că intențiile ei sunt numai de a salva elementul unguresc icuit între români. Se pare deci că și demența e cărmuită de legi superioare inefabile, cari duc însă spre o prăpastie fatală...

În fața acestei inexpugnabile atitudini a guvernului, faptul că nerăsplătitorilor tagme ale preoțimii și învățătorimii li se pregătește o de mult așteptată situație materială mai conformă cu serviciile ce aduc statului, rămâne un fapt de ordin absolut secundar, mai ales că chiar și acest dar va fi fără îndoială smălțat cu însemnele ideii neghioabe de stat.

Vom publica discursul dlui Pop, în întregime, precum și răspunsul referitor al contelui Zichy.

Cel dintâi orator al ședinței de ieri a fost d. Pop. D-sa a spus următoarele:

On. cameră! Dacă iau cuvântul la discuția bugetului portofoliului de culte, asta nu înseamnă că ași aproba evenimentele dela 4 Iunie, — dimpotrivă, reprob aceste evenimente și în acest punct mă identific cu toate partidele ungurești din opoziție. Cu toate acestea sunt de convingerea că în împrejurările date am datoria să vorbesc.

Să-mi dați voie, ca în firul desbaterilor bugetului de culte, să-mi fac observațiile și asupra discursului primului ministru, rostit în 30 Noembrie 1912. Cred să am cu atât mai mult dreptul acesta, cu cât cuvântarea lui s'a referit la fapte și lucruri aparținătoare cadrelor portofoliului de culte.

Am găsit un singur moment îmbucurător în cuvântarea dlui prim-ministru și anume, că câta vreme numai cu 20 de ani înainte antecesorul d-sale Alexandru Wekerle se întrebuse la Baia-mare că ce minune mai poate să fie și pretinsa chestiune de naționalitate, — în Ungaria așa ceva neexistând, — azi, după 20 de ani d-nul prim-ministru e nevoit să recunoască, că da, există aici o cardinală problemă de stat, care se numește „chestiunea de naționalitate” și care așteaptă o înțeleptească deslegare. Mai aprob apoi și declarația dlui prim ministru, că da, acesta este locul unde se pot desfășura doleanțele, unde ele pot fi examinate și iarăși da: parlamentul e adevăratul for unde problemele lor acestora li se poate da o soluție.

Dar și dacă a-și considera de-un oarecare progres aceste declarații, — restul declarațiilor

mi se spune, dar le este rușine să iscălească. Dacă nu iscălesc, de ce mai scriu?

Voiu reproduce ca probă de luptă amarnică, două articole, unul din „Viitorul”, altul din „Epoca”.

„Viitorul”:

„O explicațiune în jurul alegerei dela Societatea Scriitorilor Români: După alegerea dela societatea scriitorilor români, ne-am mulțumit să înregistrăm caderea dlui Al. Davila, cadere care ni se datorește în bună parte, înțelegând însă, în același timp, să includem o discuțiune a cărei necesitate n'o mai vedeam. „Epoca” ne silește, totuși, la o polemică pe care nu noi o provocăm.

Ziarul *gubernamental* se întreabă pentru ce d-nii G. Diamandy și Brătescu-Voinesti, prietenii politici ai partidului liberal, au susținut candidatura dlui Davila la președinția societății scriitorilor români, tocmai atunci când „Viitorul” combatuse candidatura directorului general al teatrelor.

Socotem că atitudinea dlor Diamandy și Brătescu-Voinesti într-o luptă pur literară nu mai avea nevoie de explicațiuni și că era la mîntea și înțelesul tuturor.

Dar, fiindcă „Epoca” vrea să para nedumerită, credem necesară o explicațiune.

Mai întâi, ținem să repetăm că noi nu am dat și nu dăm luptă politică împotriva dlui Alex. Davila. Parerile politice ale dlui Davila ne sunt tot așa de mult indiferente ca și ale onorabilului domn

„Jean dela Oobor.

Junimist-conservator.

Care-a speriat orașu

Cu porunca dela Nașu”.

Prin urmare, politiceste, d. Davila neinteresându-ne, în lupta noastră, terminată prin caderea dlui Davila, nu putea fi vorba de considerații politice. Noi ne-am ri-

dicat și ne ridicăm împotriva acțiunii duse de dlui Davila în contra a tot ce înseamnă scriere românească.

În aceeași chestiune, deși membri ai partidului liberal, d-nii Diamandy și Brătescu-Voinesti pot avea, prin urmare, o altă părere și un alt punct de vedere. De altfel în partidul liberal nu s'a impus niciodată prietenilor o anumită linie de conduită în polemicile și luptele literare ori artistice, lupte și polemici cari nu privesc un partid politic etc. etc.

Din „Epoca”:

„Detractorii lui Caragiule devin șampionii literaturii naționale. În numărul sau de ieri „Viitorul” nu face altceva decât să se autotămăieze pentru campania pe care a dus-o în contra celor ce-si permit sa batjocoreasca literatura noastră națională.

Da, trebuie sa recunoaștem și noi ca e un mare, un enorm succes pentru „Viitorul”, căci din cauza campaniei pe care a dus-o, la societatea scriitorilor nu s'a ales președinte candidatul pe care l'a combătut cu atâta înversurare, d. Al. Davila.

Nu e mai puțin adevărat însă ca din cauza *uneltirilor oculte* dela aceasta societate și, natural, din cauza... campaniei „Viitorului”, aproape cei mai de seamă din membrii acelei societăți s'au retras.

Nu se poate un succes mai mare pentru „Viitorul”, mai ales când ne gândim că printre mîile de liberali cari se ocupă numai cu scontul și cămătaria, chiar d-nii Brătescu-Voinesti și Georges Diamandy, singurele excepțiuni cari făceau literatură în partid, au trebuit sa demisioneze lăsând locul altor candidați futuristi!

Dar „Viitorul” a triumfat și aci era principalul! Nu s'a ales candidatul pe care l'a combătut...

De aci înainte literatura originală va fi aparată cu impetuozitate de ziarul „Băncei Naționale”, protectoarea artelor, științei și... literaturii!

La spatele „Viitorului” mai sta pitulat și apăra și dănsul literatura originală, d. Pompiliu, care, pe vremea sa nici nu vrea să știe că există un Caragiule, pe care nu l'a iucat niciodată, dar pe care l'a criticat cu asprime prin „Independența”.

Iată cari sunt apărătorii literaturii noastre. Acestora li se rup baerile inimii după producțiunile românești!

Apoi să nu-i iei cu măturoidu ăi mare!”

Cu măturoidu ăi mare!

Cu măturoidu...

Cu...

Dar pare că d. C. C. Arion, Vă telegrafiască domnilor, că Vă „urează ca prin cultul idealului și prin expresiunea lui artistică să cinstiți și să înălțați țara și neamul”!

Dar pare că Regina V'a telegrafiat că Vă dorește o „cât mai rodnică activitate”.

Cu măturoidu?

Cu măturoidu ăi mare?

Tară, neam și ideal; și măturoidu.

Cu prilejul „primenirii” sale S. S. R. și-au dat sau nu lovituri serioase.

Lovituri personale, influențate și de taberele *politice* din care literații fac întâmplător parte, au fost totdeauna la ordinea zilei în literatura noastră. Se știe că Al. Odobescu a vorbit despre gura de Târgoviște (ori Tîrchiilești?) a lui I. Eliade-Rădulescu; că B. P. Hajdeu, administratorul lui Eliade, era o gură și mai rea, și mai mușcătoare; că în timpul luptelor cu „Junimea” dela Iași satira cea mai nedreaptă și mai desfrînată a întemeiat o atmosferă de polemică salutară uneori, barbară altădată. Cenaclurile

făcute de d-nul prim ministru nu pot să întâlnească aprobarea mea. D-nul prim ministru a spus, că deși aprobă desbateră la acest loc a problemelor din chestiune, trebuie să declare totuși că acuzațiile noastre în ce privește opresiunea națională, culturală și economică a noastră, sunt cele mai neîntemeiate din câte s'au formulat vre-odată. Ca să dea apoi aplomb declarațiilor d-sale, zice d. prim ministru: să privească deputații naționaliști la alte state culturale din marea Europă și se vor convinge, că acolo li se aplică un alt tratament naționalităților decât la noi. M'as fi bucurat foarte mult dacă d-nul prim ministru mi-ar fi indicat cari sunt aceste state culturale în Europa, pentru că în acest caz puteam să-i opui date și fapte reale. Durere, însă, d-nul ministru președinte a rămas dator în această privință. Voi completa deci eu discursul d-sale.

Poate s'a referit la Austria, care deși nu politicește, dar etnograficește aduce foarte mult cu compoziția statului ungar? Uite-se la Austria, acolo e recunoscută până și compoziția etnică a elementului izraelit, acolo până și izraeliții sioniști au putut să-și facă un partid de caracter naționalist și partidul acesta figurează în consecință. Urmărească în Austria tratativele ce se desfășoară în comisiile parlamentare, unde i se promite minusculei populații italiene o facultate de drepturi și științe de stat și vin slavii și vor s'o aducă în concordantă cu universitatea sud-slavă. Or, voințe să asemene relațiile dela noi cu cele din marea Germania? Cred că aici nu încapă nici o comparație. Și chiar dacă am face constatări asupra stărilor de acolo, nu cred să fie în lumea întreagă fie și o singură națiune, care să aprobe procedura ce se aplică față de polonezii din Pozen. Dar deși prigonirile împotriva lor sunt mari, unitatea lor politică este totuși recunoscută și ei pot funcționa ca partid. La noi însă organizația noastră de partid este oprită și nu este recunoscută.

Președintele (sună): Fac atent pe domnul deputat să se menție în cadrele portofoliului de culte. (Aprobări.) Nu voi să împiedec eu nimic o discuție a chestiunii de naționalitate, în cadrele bugetului de culte însă au loc numai ra-

bucureștene au fost încântate de „verva” frivola a lui Hajdău. În aceste triste polemice s'a reflectat și se reflectează o stare generală a spiritelor, o stare pe care aș caracteriza-o prin negațiune așa: e starea lipsei de iubire din societatea noastră. Este lipsa sentimentului care strânge la un loc, consolidează, creează. Dacă acest sentiment ar exista, el ar învinge considerațiile politice și personale, ar goni răceala, ar produce căldură, ar naște înțelegerea. Atunci nu s'ar mai serie cu măturoiul, ci cu condeiul frățesc al fratelui dedicat și totdeauna drept.

Încă n'am ajuns aici!

Încă n'am putut concepe viața literară absolut civilizată. Încă nu ne-am putut desbrăca de convingerea că personalitatea literară ar fi foață efemera colecție de calități omenesti, prea omenesti fatal legate de bulgărele de pământ, nu numai sfânta intimitate a lucrurilor care se lipsesc în suflet și se revărsă în rânduri tocmăi când păcătosul de om tace ca în fața misterului, ca în fața dumnezeirii.

Celace au simțit acest isvor de lumină, fie și numai în picături, cum se pot certa până într-atâta?

Am descris aici un accident sau o deraiare a S. S. R.? Cred că astăzi nici S. S. R. n'ar putea răspunde clar: accident ori deraiare?

Domnul Mihail Dragomirescu are puțința de a aduna ori risipi definitiv.

Cred că va aduna, va strânge, va reabilita. Pentru că este necesar!

G. Bogdan-Duică.

porturile ei cu acest portofoliu. Continuati. (Aprobări.)

Dr. Șt. C. Pop: On. camera! După ce vorbim așa de rar și cred că nu ni s'ar putea reproșa un abuz de paciința camerei, rog on. camera, să-mi îngăduie o abateră dela obiect și promit că nu voi abuza de permisiunea asta.

Președintele: D-nul deputat cere să i se dea voie să se abată dela obiect. (Ii dăm!) Cred, că camera îi dă voie. (Aprobări.) Continuati.

Dr. Șt. C. Pop: On. camera! În cursul vorbirii sale d-nul prim ministru a accentuat deosebit, că câte de toate li se îngăduie raționalităților; iată, e deschisă cariera pentru orîșicine; atât d-sa cât și colegii d-sale s'ar bucura mult dacă naționalitățile ar îmbrățișa funcțiunile de stat. Fie-mi permis să-l combat cu faptele, pentru că la noi zău nu e nici un om de naționalitate nemaghiară în nici una din situațiile principale. Unde se va găsi în largul Ungariei un singur comite suprem, care să se mărturisească de român, cu toate că iată chiar și statistica oficială ne spune că suntem vre-o trei milioane aici. (Un glas: au fost!) Unde este un singur președinte de tribunal? La curtea de casație, unde erau întotdeauna cu un frumos număr reprezentati românii, mai sunt azi români un domn bătrân gata să intre la pensie și un foarte activ judecător; nici nu trebuie să mai spun ca aceasta nu e în raport cu numărul populației românești și nici cu materialul ce dau noi jurisdicțiunii.

F. Darvai: E o enrata întâmplare.

Dr. Șt. C. Pop: Ce privește declarația dlui prim-ministru, că noi n'aducem jertfe în scopuri culturale superioare, aceasta nu provine din îngustime de suflet, ci din simplul fapt al sărăciei noastre. Dar declarația aceasta a dlui prim-ministru e în contradicție cu declarația raportorului, care a declarat cu emfază că iată am atins suma de două miliarde, ceea ce ar fi și o busolă a marelui nostru progres cultural și economic. Mă refer la declarația cu adevărat emfatică a raportorului bugetului de culte, că iată am ajuns și timpul, ca portofoliul de culte să cheltuiască anual 144 de milioane. În astfel de împrejurări, cred, că nu se poate afirma că am fi săraci.

Cu deosebire nu suntem săraci în buget, al cărui stralucitoare culminație e tocmăi bugetul de culte. Binevoiti însă a-mi răspunde în toată sinceritatea, putem noi numi săracă o țară, în care pe seama artelor, a literaturii și a muzeelor se poate da suma de 8 milioane, și vă întreb, dacă avem pentru teatru 3 milioane, de ce nu i se dă și fondului de teatru român în proporția în care contribuim cu jertfele noastre de bani și sânge pe altarul patriei?

(Un glas: Asta nu e treaba noastră!) Ba da, on. camera, e treaba noastră. Francisc Deák, când — dacă mi-aduc bine aminte — în 1872 se discuta dorința Sârbilor de-a se sprijini teatrul lor din venitele țării, a spus: „Nu sunt bani, nu putem să dăm, dar nu putem să-i dăm nici un gurului, pentru că cred că nu e corect să sprijinim o singură cultură pe socoteala celorlalte. Fondul nostru de teatru, asociațiile noastre culturale nu se bucură niciodată și nici cea mai mică îngrijire din partea guvernului, cu toate că, după unguri, noi suntem cel mai numeros popor în țară și nu se poate spune, că n'am avea fii de talent. Acolo e Aurel Vlaicu, originar din micul sătuleț Bîntînți, care cu genialitatea lui a cucerit văzduhul și a ajuns om cunoscut de lumea întreagă. Aici e Gheorghe Coșbuc, care, așazicând, e fala lui întregi și despre care singuri ungurii zic că e Petofi al Românilor; a fost nevoit să emigreze de aici, după ce aici nu putea să ajungă la creangă verde. În genere, un foarte pretios material de oameni e nevoit să emigreze în România, fiindcă aici nu își pot găsi un loc cuvenit. În astfel de împrejurări cred că da, naționalitățile au tot dreptul să ceară ca din banii la cari contribuie și ele, să li se dea și culturii lor în proporția legitimă.

On. camera! Mai tin să-mi fac observațiile și asupra unei alte declarații a dlui prim-ministru. Dsa, cu scop să contracareze efectul cuvântării dlui Alexandru Vaida-Voevod, a zis, că în România se fac abuzuri și a citat dintr'un articol al ziarului „Universul”. Dl ministru-președinte a greșit în acest punct, ziarul a dat numai publicității articolul profesorului universitar Basilescu. Dl Basilescu a spus, că noi — națiunea română — nu putem avea ținte ideale, nu ne putem lupta pentru idealuri naționale, pentru că suntem împiedecați de neînfrînta credință a trei milioane de Români din Ardeal cătră dinastia de Habsburg și cătră patria lor. Da, adevărul e, că noi dăm direcția politicii României față de monarhie, pentru că se știe despre noi, că aici trăiește un popor, care se alipește strins de dinastia și de patria lui. (Vii aprobări.) Acest lucru, avea datoria dl ministru președinte să-l scoată la iveală. Spre lauda dv. amintesc, că dl Basilescu se plînge, că toate idealurile îndură naufragiu în fata credinței dv. neînfrînte.

Acum trec la analizarea bugetului cultelor.

Acum, pentru prima oră iau cuvântul, trebuie să declar, că cu multă durere iau parte la desbateri. Legile din 1868 au pus bază constituției statului și au obținut un important și mare principiu, așa zicând o codificare, libertatea instrucției, libertatea confesională și libertatea conștiinței. În decursul timpului aceste legi au suferit știrbire, prin legi noi au fost scoase din vigoare așa, că astăzi trebuie să mărturisim, suntem într'o astfel de situație, încât în privința chestiei de naționalitate, mai ales pe terenul guvernământului confesional și al instrucției publice suntem martorii unor vecinice agitațiuni, emoții și vecinice lupte.

Dvoastre ați auzit discursul dlui deputat Gresswein Săndor și ați primit cu oarecare plăcere expunerile într'adevăr înțelepte ale acelei mari capacități. Dsa a declarat, că e de o necondiționată necesitate ca instrucția să fie pătrunsă de spiritul legii XLIV. din 1868; consideră de o necesitate a se deschide un teren mai larg limbii naționalităților și că și cultura nemaghiară, cultura naționalităților să fie cultivată. Însă mai ales astăzi, pe timpul domniei legilor apponyane, nu voiu spune o nouitate și nici nu-mi atribuiesc multă experiență, pretenșdenea pe unde am umblat și cu cine numai am vorbit, cu membrii consistorului, toți au declarat, că de când există această lege, de atunci e o luptă vecinică între noi și nu mai mult între d. ministru al instrucției, ci între noile autorități inaugurate, deoarece începând dela notar până sus la comisiile administrative, fiecare se consideră chemat a se amesteca în afacerile instrucției, subprefectul, care nu ar avea chemarea, să disciplineze pe învățător, comisia administrativă, care ar trebui să fie un organ politic și economic local, și acestea voiesc să influențeze și, iarăș, acele autorități, cari și-au câștigat atât de mari merite pe terenul școlar și bisericesc, cari în timpuri grele au dezvoltat cultura, zic, acelea sunt vecinic pe picior de rășboi cu aceste noi autorități școlare.

Ce privește pe învățători, ei sunt tot între ei. Aceștia nici când nu știu, că, mulțumind așteptările autorităților bisericesti, satisfăcut-an ei oare și inspectorului de școale și pretențiilor așa numitei legi apponyane. Vecinic atârnă deasupra lor sabia lui Damocles. Adevărat, că ei intruiază în l. maghiară, însă fără de nici o recunoștință. (Așa-i! Așa-i!) deoarece cuvintele, pe cari și le însușesc elevii și cântările, pe cari le cântă, iute le și uită. Aceasta e însă o mare scădere acum, când existența e împreună cu atât de colosale greutăți, când omul, așazicând chiar și micul industriaș e silit să-și perfecționeze complex cunoștințele, e o mare scădere, zic, că copiii noștri nu-și pot însuși aceste cunoștințe elementare, deoarece învățarea limbii maghiare reclamă foarte mult timp. Să-mi cre-

„Să nu vinzi seump, dar să târguești leftin”.
Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie dar
mobile frumoase, ieftine
și bune

Se 223-100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marcovásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzarea în rate fără ridicare de pret

deți, dlor, eu recuzos, că limba maghiară e foarte frumoasă, însă și foarte grea. Noi, eu și alții, cari totdeauna am învățat în ungurește, simțim că nici noi nu cunoaștem atât de bine limba aceasta, ca și maghiarii de origine, deoarece, cum zisei, limba aceasta e grea. Cum se poate pretinde, deci, a celor vltăcare, ocupați și acasă cu lucrul și cari abia dispun de timp, să-și însușească barenii alfabetul, scrierea și cetirea?

Neconștient acest sistem trebuie modificat, dacă voim, că școala să fie o binefacere pentru copii, iar nu un blăstăm. On. Cameră! Se spune, că se cheltuiește mult pentru școli. Dar, ce-i folosește învățatului ajutorul de stat, dacă vecinic trăiește în nesiguranță? Dar ce privește congrua preoților, îndrăznesc să afirmă în mod hotărât că, vreme congrua nu va fi un drept real al stărei preoțesti sau a parohiei respective, aceea nu va fi asigurând binefacere, ci osândă pentru respectivii. (Mișcare și contraziceri.) Că, la ce abuzuri conduce faptul, că s'a dat ministrului dreptul să stabilească când poate să lipsească pe respectivii de congrua, dovedesc foarte numeroase pilde. Cunoșc cazuri, pe cari le și numesc, fiindcă de numeroase-ori zadarnic am cerut amănunțimea lor. S'a întâmplat, on. cameră, la Târnova: un țaran a mers la preotul rugându-l să-i scrie adresa, pe care o ceruse țaranul, pe un mandat postal pentru Hamburg. La poșta au întrebat pe țaran, că cine i-a scris adresa. Țaranul a răspuns, că preotul. Din această cauză preotul a fost tras în disciplinar, apoi fu pedepsit la 10 cor. amendă în bani și, pe deasupra, a fost încunoștințat, că i s'a detras congrua pe timp de trei ani. (Mișcare. Strigăte: Probabil alta va fi fost cauza!)

Scuzați, dlor, bărbați conducători mi-au spus, că, zău, se fac multe abuzuri, ba am auzit, că s'a făcut și astfel de dispoziție, încât există subprefecți — de-aci încolo animozitatea personală să n'o considerați ca interes de stat, — cari își identifică animozitatea personală cu interesele statului, câtă vreme animozitatea cutărui subprefect nu e totdeauna interes de stat.

Chestiunea care mă face în deosebi să vorbesc, constituie cea mai cardinală doleanță a bisericii române gr. catolice. Cu asta voi să semnaliez instituirea diecezei de Hajdudorogh. Considerând extraordinara importanță a acestei chestiuni, în urmările ei va avea rezultate incalculabile și țin ca această cauză importantă să fie cunoscută de fiecare membru al camerei și nu din cuvântări spuse cu vervă oratorică, ci din expuneri pragmatice, ca să vă convingeți că nu spun o frază cei peste 1.300.000 de români greco-catolici, dimpreună cu arhierii și toate fețele lor bisericesti, când afirmă, că de-odată cu înființarea acestei dieceze se începe catastrofa unirei românești cu Roma.

On. Cameră! Cred să fac bine arătând într-o revivire istorică începuturile unirei. Desfid atât pe d-nul deputat Mártonffy cât și pe d-nul deputat Giesswein, cari afirmă că cultura noastră datează numai de 200 de ani. Observ, că deja la 1439, mitropolitul Demian al Moldovei, a încheiat prima unire în sinodul dela Florența, cu care ocazie li s'a asigurat românilor nu numai ritul oriental, ci și limba liturgică românească. Aceasta s'a întâmplat aproape cu 600 de ani înainte. Adevărat, — unirea aceasta a fost resiliată.

Când s'au făcut celelalte uniri, în Polonia unirea polonezilor în 1495, așanumita unire Bresti, atunci și bărbații din chestiune au formulat condiția, că da, să ne unim cu Roma, limba noastră liturgică și ritul nostru oriental ni-le păstrăm însă neatînse. Papa li garantase în document drepturile și în bula așa numită „Magnus Dominus laudabilis nimis” a declarat, că va respecta atât cultul cât și limba liturgică.

M. Mártonffy: Limba vetero-slavă!

Dr. Șt. C. Pop. Acest lucru s'a întâmplat și la 1868 și la 1700. Când românii făcuseră unirea, în țara Ardealului, dupăcum se știe, biserica catolică n'avea decât câteva parohii și împăratul Leopold, care — e lucru notoric — precum toți Habsburgii era un mare protector al bisericii catolice, a lansat un ordin, în care spune (citește): „acei preoți de limbă românească, cari fac confesia că rămân în credința lor grecească veche, dar cari își făuresc astfel de legături cu catolicii, că recunosc pe papa de-

la Roma de patriarh suprem al lor, se vor împărtași de toate privilegiile de cari se împărtașesc romano-catolicii.”

Acesta a fost mobilul pentru care clericii și laicii români s'au întrunit în 1698 la Alba-Iulia în sinod și au primit unirea cu condiția ca și lor să li se garanteze toate prerogativele garantate pe seama catolicilor, — și au primit unirea în special cu următoarea enunțatie: Susținem ritul bisericii orientale și ne unim așa, ca toate legile noastre, serviciul nostru divin, liturgia și posturile noastre să fie respectate, ceea ce dacă nu s'ar întâmpla, aceste peceți să nu aibă nici o vigoare de drept.

On. Cameră! Că ce s'a întâmplat în cursul vremilor, nu voi să mai abuzez de răbdarea on. camere. Mă refer însă la documentul de întemeiere a bisericii române gr.-catolice, care document a fost declarat sfânt, inviolabil și nedeslegabil. Aceasta s'a întâmplat în 1853, 6 Decembrie, în așa numita bulă „Ecclesiam Christi”, prin care se reactivează mitropolia română de Alba-Iulia și se creează încă două biserici, și încă cea din Lugoj dimpreună cu cea din Oradea-mare, fiind ele scoase de sub supremația primatului de Strigoniu, pentru toate timpurile, și subordonate în perpetuo supremației celei de Alba-Iulia.

Părțile referitoare din această bulă — după ce, cum am spus, constituie munca de întemeiere constituțională a întregii autonomii a bisericii noastre, pentru că noi avem independența bisericăască — fie-mi permis să le citez.

Bula, în partea sa prin care se garantează pentru toate timpurile integritatea teritorială a bisericii noastre, spune:

„Ut ipsius diocesis (Fogarasiensis) Antistes queque inibi existunt Ecclesie... a pristina, cui antea suberant, Metropolitanæ Strigoniensis jurisdictione et quavis alia potestate et prerogativa jurisdictionali in perpetuum pariter exemptæ sint et liberatæ... Porro huic novæ metropolitanæ Ecclesiæ Fogarasiensi tamquam suffraganeæ eadem Apostolica auctoritate etiam perpetuo addicimus et attribuimus tum Ecclesiam Episcopalem Magnovaradinensem in Hungaria, tum novas per Nos erectas Episcopales item Ecclesias Lugosiensem silicet et Armenopolitanam... ut supradictæ Episcopales Ecclesie Metropolitanæ Antistiti Fogarasiensis juxta suum ritum obsequentes subsint in vinculo caritatis”.

— Aceasta stabilește pentru toate timpurile independența teritorială și integritatea. O altă parte, care e foarte scurtă și care poate servi drept desmărire pentru toți cei ce afirmă că o biserică gr.-catolică românească nu există, ci numai o biserică gr.-catolică, e următorul pasaj al bulei, pasaj care confirmă, că da noi suntem organizați în provincie mitropolitană autonomă ca biserică românească gr.-catolică. (Cetește):

„Quæ cum ita sint, tum Magnovariensis et Fogarasiensis, tum duarum, per nos erectarum, Lugosiensis nimirum et Armenopolitanæ Diocesium territoria una cum ibi existentibus Civitatibus, Oppidis, Pagis, aliisque accessoris, in Ecclesiasticam Provinciam Graeco-Catholicam antem lingue Romanicæ, atque adeo tum Archiepiscopalem et Metropolitanam sedem Fogarasiensem Romanorum Graeci ritus catholici uniti, eadem Apostolica auctoritate perpetuo quoque erigimus et instituimus”.

Se recunoaște deci că mitropolia aceasta a fost întemeiată pe seama bisericii gr.-cat. și față cu asta articolul de lege XXXIX din 1868 constată că (cetește): „episcopia gr.-cat. de Făgăraș, cu titlul mitropolii gr.-cat. de Alba-Iulia e ridicată la rangul de mitropolie, ceea ce dimpreună cu episcopii de Lugoj și Oradea-mare, înființate pe seama greco-catolicilor — se înarticlează în lege”.

Acestea au fost deci înarticate în lege. Când unirea și-a serbat bicentenarul existenței sale, papa Leo XIII a glorificat unirea într-o prea frumoasă bulă. În această bulă, numită „Præclare gratulationis” se spune, că nici nouă (papei) și nici urmașilor noștri nu ni se va putea abate nici odată în gând, ca vre-odată să vă știrbim drepturile voastre, ci dimpotrivă vă vom spori și întări în drepturile voastre”.

Așa era situația bisericii române gr.-catolice, când, precum trăsnetul din senin a sosit vestea, că la Hajdudorogh se va înființa o dieceză greco-catolică. (Mișcare.) A fost uimitor mai

ales comunicatul referitor la modul înființării și fiecare protesta în contra faptului de a se desface 83 comune din corpul mitropoliei spre a fi puse sub jurisdicțiunea noii episcopii. (Mișcare.)

Toate aceste afirmații se pot dovedi cu acte și cred, că și Ex. Sa d. ministru are cunoștință despre acestea, dar poate să aibă oricine cunoștință despre acestea, deoarece ele au fost publicate de către bărbații conducători ai diecezei, de către mitropolii. În luna lui Noemvrie 1911 a avut loc aici în Budapesta așanumita conferință episcopăască. Cu acest prilej s'a pus în discuție această chestiune, iar episcopii noștri, al căror patriotism, cred, nu poate fi contestat de nimeni, și dintre cari unul stimează în d. ministru pe cel mai bun prieten al său, au declarat, că dâșii nu se împotrivesc și nu obiecționează înființarea unei dieceze al cărei scop ar fi promovarea răspândirii credinței catolice, cer însă, ca aceasta să se facă fără vătămarea drepturilor lor. Asta era totul, despre care aveau cunoștință episcopii noștri și în general bărbații bisericii noastre; cred însă, că și laicii au dreptul a se interesa de această chestie. Când vedem pe președintele nostru, cont. Ștefan Tisza, cu câtă iubire călduroasă se interesează de biserica d-sale, și cum participă la toate ședințele și promovează interesele aceleia, cred că nici noi nu suntem agitari când sărim întru apărarea bisericii noastre.

Iar tendința acelei mari adunări, care s'a ținut la Alba-Iulia, a fost, că înființarea episcopiei pe seama maghiarilor să se facă fără a se vătămă drepturile noastre. Toate năzuințele noastre au fost însă zadarnice, și s'a întâmplat, că acea bulă avea sosise, deoarece protestul nostru, pe care voiam să-l transmitem pe calea mitropoliei, numai după venirea bulei sosise la s. scaun.

On. cameră! Bula „Christiideles Graeci” are trei mari principii. Primul este, că această episcopie se înființează pe seama aceloră, qui lingua Hungarica utuntur, adică, cari vorbesc limba maghiară. Și acestui principiu numit național atât de mult îi deferă bula papală, încât declară, că Budapesta, Macăul și Oradea-mare, deși sunt situate afară de teritoriul episcopiei, cu toate acestea, pentru că să satisfacă acestui principiu de naționalitate, să fie într-o dieceză aici cari vorbesc limba maghiară, comunele acestea încă au fost alăturate episcopiei de Hajdudorog.

Un alt mare principiu, care și-a găsit expresia în această bulă, este, că limba liturgică să fie cea greacă, însă vulgară, adică limba comună poate să fie și cea maghiară, dacă majoritatea, ori o minoritate considerabilă dorește întrebuițarea acelei limbi. Acestea sunt principiile mai importante, în privința cărora îndrăznesc să ceteșc și citez, deoarece cred că este necesar să explic istoricul înființării episcopiei de Hajdudorog; și mai ales mă voi ocupa cu această chestie numai începând dela ziua fixă, de când intelectualii s'au organizat în anul 1898, când s'a înființat comitetul regnicolar al maghiarilor greco-catolici.

Comitetul acesta a dus cu sine un memorandum într'un mare pelerinaj la Roma, și importantele principii depuse în acest memorandum au putut să îndemne pe sî. părinte, ca mai târziu să permită înființarea acestei episcopii. Comitetul acesta spune în acel memorandum, că (cetește): „Scopul comitetului regnicolar este menținerea și confirmarea întrebuițării limbei maghiare la serviciile dumnezeiești ale greco-catolicilor”. Aici zace importanța, mai mult nu citez. Acest memorandum conține însă, în punctul V, un paragraf important și de dorit, în care se zice (cetește): „Comitetul regnicolar declară solemn, că nu voeste să știrbească drepturile prețioase obținute, până acum ori să-i neliniștească în folosința drepturilor lor pe rutenii și românii greco-catolici, ba chiar bazați pe drepturile lor va năzui, ca aceste drepturi să se extindă și asupra maghiarilor greco-catolici”.

Așadară memorandumul precizează hotărât și cu acesta s'au prezentat s. Papă: Dă-ne nouă drepturile, pe cari le-ai dat rutenilor și românilor, noi nu voim să le știrbim drepturile lor; aici, în acest strălucit pelerinaj, sunt cu noi rutenii, cărora li s'a împlinit această dorință, ei nu cer nimic, ci au venit numai pentru ca să-și depună omagiul lor.

Nu intenționau maghiarii, cari au mers acolo, să se nimicească drepturile existente, și nu intenționau să desfacă și să distrugă uniunea, ci respectând drepturile obținute deja, au voit să obțină dreptul limbei lor proprii. Rezultatul a fost, că li s'a respins cererea.

Cred că e de lipsă să mai declar și aceea, că memorandumul cuprinde și aceea, că maghiarii își vor valida pretențiunile lor între cadrele existente; ar fi bine dacă s'ar înființa o episcopie separată, dacă însă nu e posibil, e bine și așa, deoarece ei știu, — ceea ce e foarte caracteristic în privința toleranței, care totdeauna și între orice împrejurări a caracterizat biserica românească — că maghiarii — cari, să zicem, sunt maghiari, probabil, sunt români și ruteni maghiarizați (Mișcare.) — ei singuri au declarat, că se simțesc bine în acele cadre, deoarece asupra conștiinței lor nicidecum nu s'a făcut presiune.

Sfârșitul discursului, precum și declarațiile ministrului Zichy le vom da în numărul viitor.

Tinerimea din Paris și chestiunea Românilor macedoneni.

Paris, 9 Decembrie.

O nouă întrunire a tinerimei române la Paris a avut loc Luni la 9 Decembrie în sala „Voltaire”, de data aceasta în chestiunea Românilor macedoneni. Au luat cuvântul d-nii Mircea R. Șirianu, V. V. Haneș, Emil Stăicu, Șerban, D. Gh. Buzat și alții. La sfârșit s'a votat o moțiune prin care se îndeamnă guvernul român să ia măsuri energice pentru protejarea Românilor macedoneni. Dl Mircea R. Șirianu, a atras atențiunea și asupra chestiunii Românilor din Ungaria.

După ce a desenat în linii generale aspirațiile românești, d-sa a continuat astfel:

Întâmplarea îmi aduce un argument puternic în favoarea acestei propuneri ce o fac, propunere, care nu stărbeste întru nimic moțiunea ce o vom adopta — ci din potrivă întărește și amplifică această moțiune. Primesc chiar acum dimineața, ultimul număr al ziarului „Românul” organul principal al Românilor din Ungaria, care apare în Arad sub direcțiunea energicului luptător național Vasile Goldiș. În pagina întâi, cu litere bătătoare la ochi, este un articol scris cu mult simț românesc, prin care se denunță noua epocă de asuprire barbară ce s'a deslănțuit asupra fraților noștri. „Ghilotina funcționează iarăș” este titlul articolului din care aflăm că 70.000 de Români au fost deslipiți în mod definitiv de biserica românească și înglobați la episcopia unită maghiară din Hajdu-Dorogh, înființată de guvernul Lukács spre a servi la desnaționalizarea acestor frați. De aci înainte acești Români vor asculta slujba în biserică în limba ungurească, vor avea preoți unguri și în loc de „Tatăl nostru” vor trebui să zică: „Mi tatyánk”. Așa de departe merge curentul de maghiarizare. Recunosc: nu este aci o masacrare a corpului dar e o *masacrare a sufletului*, a sufletului românesc a acestor frați. Pentru neamul românesc este însă tot una... Iată-ne

atacați de dușmanii noștri în diferite cliperi, *potrivit gradului lor de cultură*: Grecii taie în bucăți pe Români noștri dela Pind iar guvernul unguresc, spre a se arăta mai „cult” le ia Românilor din Transilvania biserica, școala, cultura, sufletul românesc... Nu știu pe care din aceste două rele să-l preferim...

În acelaș articol cetesc că guvernul ungar a primit prin intermediul procurorului un proces de presă contra valorosului organ național „Românul”, care îi este un ghimpe în ochi. Iată că și presa este atacată la rândul ei. Iar prigonirile contra tricolorului și contra școalelor continuă și ele...

Îmi fac o datorie către națiunea mea pe care o iubesc deopotrivă fie ea la noi acasă pe pământul României libere, fie în Basarabia, în Transilvania, în Macedonia sau în Bucovina, *scoțând în relief și persecuțiunile contra Românilor din Transilvania* și denunțând urgia șoviniștilor unguri. Fac apel la Dniile voastre să primiți această adăogire la moțiune în senzul ca guvernul nostru să vegheze deopotrivă asupra destinului românismului în fiecare provincie românească, și nu pot să-mi închei cuvântarea decât prin acest strigăt pe care vă rog să-l credeți isvorit dintr'o inimă sinceră: *Trăiască Români dela Pind. Trăiască Români din Transilvania, Bucovina și Basarabia, trăiască Români de pretutindeni! Trăiască patria noastră a tuturor: România pe care o iubim și mult decât viața noastră, — căci noi vom peri cu toții, dar ea, scumpa țară, va rămâne, va prospera și va purta sus făclia culturii românești din ce în ce mai strălucitoare și sabia politice românești din ce în ce mai puternice. Poate noi vom fi de mult țărână când ea, patria noastră cea mare va fi întreagă!* (Aplause).

Oratorul a citit apoi articolul suscitât din „Românul” care a fost primit cu aplauze.

Albanezii și Aromânii.

Albano-Vlahia.

București, 30 Noembrie.

Prin independența Albaniei s'a creat încă un stat latin — recunoscut — la porțile Orientului, ca tampon contra lățirii slavismului. Prin protecția ce se va da acestui nou principat albanez, de către sora sa cea mare Italia, traco-romanii și daco-romanii peninsulei balcanice vor rămâne, vor crește și vor lăși tot mai mult civilizația latinității în tot orientul Europei. De unde până acum erau asurziți de pretensele drepturi istorice ale bulgarilor și sârbilor în imperiul otoman, deodată tresăre vitalitatea roman-tracă, prin vrednicii ei descendenți, schipetari și se afirmă în mod demn și impunător pe moșia lor străbună, Albania.

Concomitent cu această tresărire ceilalți frați ai lor, aromânii se deșteaptă tot atât de mândri din buimăceala, care le produsese coalizații și nu permit musafirilor nepoștiți ai

Macedoniei să turbure posesia pământului lor, ab antiquo, — cerând ca cel puțin de nu vor fi constituiți într'un stat separat, să fie încorporați în principatul albanez, sub formula Albano-Vlahia, ca unii ce sunt cei mai numeroși atât în Macedonia cât și în Albania, având drepturi etnice asupra acelor locuri înainte de slavi. Împreună cu albanezii se pot desvolta ca niște frați, sub egida Italiei și României, pentru triumful latinității în Orient și păzirea patrimoniului lor.

Încă din evul mediu existau principate și ducate românești în peninsula balcanică ca: Marea-Vlahie din Tesalia și o parte a Macedoniei, Mica-Vlahie din Eolia și Acarnania, Ano-Vlahia sau Vlahia-de-sus, la nordul Epirului, Stara-Vlahia și imperiul româno-cuman și bulgar. În acești timpi românii stăpâneau tot terenul cuprins între munții Pindului și munții Carpați. Imperiul bizantin tremura de ei și chiar francezii, cari în lupta dela Adrianopol lăsară în mâinile românilor pe eroul lor *Balduin de Flandra*.

Posesiunile românilor se întindeau până în vecinătatea Constantinopolului și amenințau cu groază capitala Orientului.

Intrarea turcilor în Europa, rupe unirea aromânilor cu romanii din Dacia.

Dinaintea armatelor invingătoare la Adrianopol aromânii se risipiră din Tracia și din munții Balcani, retrăgându-se la nord, în stâncile Macedoniei, Epirului, Tesaliei și Albaniei, unde cu schipetarii duseră traiul în comun. De atunci legătura între aceste mari grupe de români a încetat și Mircea-cel-Bătrân este ultimul domnitor al țării, care poartă titlul de *Domn al umbelor laturi ale Dunării până la Marea Neagră și al cetății Dristoului (Silistra) stăpânitor*.

Cum se vede drepturile noastre istorice se întindeau și asupra malului drept al Dunării, care ne-a fost usurpat de tratatul dela Berlin, sub motiv, că ceea ce s'a dat Bulgariei, s'a luat dela turci, iar nu dela noi. Prin stăpânirea malului drept al Dunării de către Marele Voievod *Mircea* se explică prezența compactă a românilor pe acel mal, care în actualul războiu au luptat ca niște lei, nu pentru românism, ci pentru bulgarism. Macedo-romanii recunoscând supremația imperiului bizantin se bucurară de privilegii și aveau stipulate capitulațiuni cu bizantinii. Osmanlii cucerind peninsula balcanică au respectat privilegiile aromânilor și albanezilor, încheiând cu ei capitulațiuni, întocmai cum mai târziu s'a recunoscut Moldovei și țării românești, în schimbul unui mic peșcheș, care se percepea pe seama casei sultanelor valide. Prin acele capitulațiuni se garanta imunitatea lor religioasă, socială și individuală a comunelor.

Încă din timpul lui Baiazid, românii s'au bucurat de vechile lor drepturi și libertăți, recunoscute și întărite apoi de sultanul Murad II, care a stabilit următoarele:

1. *Inalta dreptate va fi distribuită în țară în persoana unui cadiv conform legilor valuhe;*

GHEORGHE MARITA

croitor pentru haine de bărbați și uniforme.

Magazin de pânuri din patrie și străinătate.

Magazinul, strada Weltzer János, numărul 9.

Aduc la cunoștință on. public român din Arad și din provincie precum și onor. tineri teologi și pedagogi, că cu datul de 15 Decembrie n. îmi voi strămuta atelierul de croitorie din strada Kossuth în strada Weltzer János nr. 10.

2. Poliția din năuntru se va face de inșiși valahii sub răspunderea propriilor lor capi;

3. In ce privește politica din afară valahii se vor înțelege cu pașalele provinciilor învecinate;

4. Nimeni nu se va amesteca în legile lor religioase;

5. Ei vor fi scutiți de impozite, însă, ca semn al vasalității, valahii vor trimite anual un peșcheș (plocon) sultanei valide (mama sultanului).

Aceste privilegii n'au fost abrogate ci numai încălcate prin abuzul patriarhiei grecești, care a jucat rolul de stat în stat în imperiul otoman, mai ales dela anul 1820 încoace.

Astăzi cerem respectarea aceluiași drepturi, de cătră coaliția balcanică și pentru garantarea lor. Macedonia să fie declarată autonomă, în felul cantoanelor elvețiene sau atașată la statul albanez formând federația, Abano-Valahă. Astăzi când balcanicii strigă contra pretenției otomane, uitând că numai aceștia le-au păstrat naționalitatea, în decursul vremilor, contra maniei elenice, a cărei lăntă era transformarea întregii peninsule balcanice într'un imperiu elin, tot prin terorizarea sfintei cruci; aromânii recunoscători marilor sultani, care le-a păstrat ființa etnică, protestează contra modernilor cruciați, care au inventat simbolul creștinătății, siluind națiunile care nu vor să le aparție.

Poporul românesc nu poate fi înstrăinat nimănui, el are aci o misiune istorică, pe care i-au recunoscut-o chiar cuceritorii pământului lor, turcii, încă dela data venirii lor în Europa. La 1525 sultanul Soliman II înființează 50 de căpitanate românești pentru apărarea teritoriului lor contra invaziilor străine. Românii erau scutiți de orice impozite împreună cu albanezii, păstrându-și independența lor.

Iată cum au fost tratați Macedo-Românii în decursul vremilor de osmanlii, și cum sunt cinstiți azi de faimoasa alianță.

Să se știe, că taromânii și-au dat *besa bes* (parola) cu frații lor schipetari pentru apărarea pământului strămoșesc sfânt lor, spre a nu fi încălcat de neamurile dușmane lor, care cu toată protecțiunea acordată lor de guvernele otomane, au fost persecutați și măcelăriți de antartii greci sub egida reprezentanților creștinismului.

Pentru aeroplanul Ardealului.

Colecta din Bistrița este următoarea:

Dr. Vasile Pahome	20.
Dr. Dionisie Logiu	20.—
Dr. George Simul	20.
Dr. George Pavel	20.—
Dr. Alexandru Popa, medic	20.—
A. Candale	20.—
Dimitrie Baican	20.—
Gregoriu Pletosu, protopop	20.
Dr. Gavrița Tripon, avocat	20.—
Dr. Iulian Pop	20.—
Dr. Alexandru German	20.
Dr. Victor Onișor, avocat	20.—
Ioan Petrinjel	10.—
Dr. Leon Seridon	20.—
Ioan Corbu	10.

Noi și străinii.

Cu ocaziunea unei manifestări germano-române la Viena. —

De prof. C. Nedelcu.

Viena, 12 Decembrie n.

Popor ce de sute și sute de ani trăim pe aceleași tarimuri, noi n'am avut până acum cinstea de-a interesa de aproape nici măcar pe aceia cari alături de noi și între noi vietuiesc și ei de veacuri de vreme.

Cine nu s'a convins, nu odata, cât de bizar ne judeca, cât de rau ne cunoștea ei ce au casa brazda cu casa noastră, cei ce zilnic ne vad, ne agrăiesc, ne ating, au afaceri cu noi, ne întâlnesc în societate, la petreceri, la desfășurarea darurilor, în piață, ei inșiși, înpăneșele lor, copiii lor. Afară de biserică, prefătându-i cărările lor se încrețesc mereu cu căile noastre. Totuși, ceea ce știu ei despre noi e aproape nimica. Nu pentru că ne-am ascunde, sau au fi misterioși. Ci pentru că ei ne privesc cu ochii închiși: închiși, din orgoliu îngâmfat, ori din exclusivism strimt, ori din lipsă de doli.

Ce să aștepti atunci dela ei ce departe de hotarele noastre trăiesc străini sub alte orizonturi?

Germanii, bibliograful universului, pentru cari nimic nu e lipsit de interes științific, n'au ajuns a zări problema despre rostul nostru ca națiune și ca individualitate etnică bine pronunțată și caracterizată prin o serie de trăsături tipice foarte prețioase pentru umanitate. Oh, desigur, nu lipsesc între ei cari scriu carti și fac cursuri despre noi, dar tractând ea despre ori care capitol oarecare, căci noțiunile ce au despre noi, fie chiar valoroase, sunt noțiuni de filologie, nu cunoștințe de viață-aiurea și înțelegeri de rosturi vii.

Unul singur a fost între ei care ne-a cunoscut însemnitatea ca neam și ca element cultural și politic, și ne-a pretuit după vrednicie, străbatând prin intuiția sa de om genial. Acesta a fost primarul și cel mai mare fiu al Vienei, *doctorul Carol Lueger*.

Dar, fatal, încă înainte de ce ar fi disparut Lueger sub glic, uitate au fost învățăturile sale de pret nestimabil. Reprezentantul Românilor și cel ce mai pregnant decât ori care altul avea să fixeze, ca sculptată în marmoră, individualitatea incomparabilă a marelui primar al Vienei și marelui barbat de stat al Austriei dl *Aurel C. Popovici* a fost oprit de a vorbi la mormântul lui Lueger. Lăsământul de ordin public al celui mai luminat cap politic ce a produs Austria germană în deceniile ultime a fost nesocotit și risipit de epigoni cu suflet mic și minte stearpă. Astăzi el trăiește încă în aducerea aminte a celor ce și-au venerat primarul ca pe un părinte, și până când încet-încet vor pieri generațiile cari l'au cunoscut, studenții români cautând un cabinet de studiu în modestele locuințe ale micii burghezimii din Viena vor numeri adeseori în case unde îndată se arată a fi Români, sunt primiți, cu un oftat, alocuția cu o lacrimă, dintr-un Lueger, ca prietenii buni, ca neamuri, din pietate pentru primarul care li-a spus atâtea lucruri frumoase despre Români și li-a sugerat dragoste pentru acest popor pe care ei nu-l știu.

Nu ne cunoaște lumea. Nu ne cunoștea acasă vecinii noștri, Maghiarii, Sașii, Șvabii, Sârbii, nu ne cunoștea Germanii, pentru a nu mai vorbi de ceilalți dintre străini.

De aci stupearea, când câte o manifestare nenădăită a sufletului românesc sfășie ca un fulger toate orizonturile și luminează universul.

De aci nedumerirea la Germani, când unul dintre cei mai buni ai lor, poetul *Adam Müller-Guttenbrunn* le spune că Șvabii din Ungaria, ram din falnicul stejar german, așteaptă să fie destepțiți la conștiință națională și la maturitate politică de vecinii lor Români din Banat. Acest fenomen e firesc și ușor de înțeles, dacă gândim ca, analog, un Român este cel ce a arătat mijlocul, unicul mijloc, prin care va reînvi și străvechea țară a Habsburgilor germani, providențialul bărbat politic *Aurel C. Popovici*.

De aci și la intelectuali foarte instruiți surprinderea când întâlnesc savanți români cari deschid drumuri noi științei mari, cum, spre ex, doctorul *Babeș* în bacteriologie, *Toma Ionescu* în chirurgie, pentru a nu cita pe alții dintre atâtea reprezentanți distinși ai medicinei române, *Titelcu* în matematică, bătrînul *Teclu* în chimie, când ei vad că profesorul *Xenopol* din Iași e invitat de universitatea Sorbona din Paris a-și expune doctrina sa despre concepția și filosofia istoriei înaintea celui mai

ales auditoriu de profesori superiori, când cetesc pe frontispiciul monumentalei istorii a imperiului otoman care de aproape o sută de ani n'a abordat-o nimeni, numele de autor al profesorului dela universitatea din București *Nicolae Iorga*, când găsesse la temelie filologiei moderne numele românului *B. P. Hajdeu*; mirare și revelațiune pentru esteticianii cari ajung a ceti din *Eminescu*, pentru criticii de artă cari trăiesc undeva o pânză ori reproducere măcar după neîntrecutul *Grigorescu*, pentru inginerii cari găsesse citat ca exemplu podul românesc dela Cernavoda, și ce minire când se va ști ce numai puțini specialiști cunoștea acum, a-nime că parintele aviațiunii moderne este un Român, bănățeanul *Traian Vuia*.

De aci minirea la sutele de mii de Vienezi pe câmpul dela Aspern, unde Românul *Aurel Vlaicu* în mijlocul extazierei generale ce aprinde prin prestațiunile sale fără asemănă dispunță celor mai probați aviatori ai lumii în cele mai grele concurențe premiile prime, cu aparatul său original, gândit, compus, luerat, condus de dânsul singur.

De aci și pentru milioanele de cetitori de ziare în aceste zile grele descoperirea României ca linia cumpănii, ca elementul decizător peste război și pace, mai ales la acești buni și pacinici Nemți austriaci, cari zi de zi pândesc cu frică ce va face regatul român, rămânea-va credincios cătră monarhie, nu cumva se va lăsa ademenit de slavul astut, nu se va atașa cumva cătră colosul rus, nu îi va ataca în coastă sensibilă, România ca grija lor de căpetenie, România aliată prețioasă, România de a cărei armată ei inșiși sunt mai mândrii decât de a lor proprie.

Pentru că atâtea timp ne-au ignorat și n'au căutat a ne cunoaște.

Dar, ce s'a neglijat până acum, se va face de aci înainte.

Deja distinsul „*Club german*” din Viena, care unește în sine toate partidele germane din Austria, invita pe deputatul român *Dr. Alexandru Vaida-Voevod* să facă o conferință despre situația politică a Românilor din Ungaria.

Căci deja e uitată, și din adins data uitării fraternizarea de o noapte, între butelii de sampanie, cu Maghiarii la Budapesta, Românii sunt elementul viitorului, lor este a li se întinde mâna, cu toată dragostea.

Cel mai distins auditoriu s'a adunat pentru acest prilej, Marti seara. Deputați și bărbați politici, funcționari superiori din ministerii, publiciști, Presidentul a adresat calde cuvinte de binevenire conferențiarului aelamat, și între aplauze a dat expresiune bucuriei generale pentru participarea dlui *Aurel C. Popovici*.

Iar felul cum s'au prezentat Români nu putea fi mai demn decât acest moment memorabil, când toate atențiunile au fost țintite pe ei.

Timp de două ore i-a întretinut dl deputat *Vaida*, vorbind foarte frumos, în o limbă germană impecabilă. Discursul a fost la nivel înalt și plin de demnitate, tonul liniștit, fără patos, lipsit de ori ce vânăre de efect, măsurat, bărbătesc și solemn, ca în o expunere științifică în fața unui for de onoare; dar, toamai de aceea, cu atât mai convingător pentru aceste persoane cunoscătoare de lume. L'au și urmărit cu atențiune tot timpul, și efectul necăutat n'a lipsit, din contră, adeseori s'a manifestat în aprobări spontane, ori în indignare pentru nedreptăți comise de tiranii din Ungaria, înșirate exact ca în un act de acuză. Nu li se va șterge Jim memorie ce li s'a spus aproape pipăibil Marti seara despre trecutul politic al Românilor, despre nizuintele și decepțiile acestui popor și despre avântul său irezistibil, și lung timp le va răsună în creier vibrarea vocii deputatului român, făcând sa le palpate inima, ori cât de reci ar fi ei din fire.

Iar elogiul ce a făcut dl *Aurel C. Popovici* culturalei germane, febul fermecător cum a vorbit dsa despre esența luptei naționale, despre rostul poporului german, despre misiunea Germanilor în o viitoare formațiune de stat și despre însuș rolul acelei Austriei-mari, arareori se va fi auzit asemenea clar, limpede, convingător și răpitor de pe bazele chiar unui German, niciodată dela un străin.

S'a ridicat sala pentru a aplauda. Presidentul a cântat cele mai alese cuvinte de mulțumire. Popul de stringeri de mâini a urmat, și împrieteniți pe viață. Și s'a exprimat unanim dorința să mai fie auziți și ascultați Români la acel loc, inaugurat azi de dnii *Vaida* și *A. C. Popovici*, pentru a ne cunoaște, pentru a ne înfrăți.

Seara aceasta are importanța sa, și nu fără motiv am insistat astfel asupra ei.

— Toate semnele arată că acum, după atâtea veacuri de restriște, vor urma timpuri mai bune pentru neamul românesc de pretutindeni mai bune decât ori când în acest moment suprem, și de aci înainte, să fim la înălțime.

Trăim zile mari, în istoria noastră răsare epocă nouă.

Cronică din Paris.

— Război și pace. — Premiul Goncourt pentru literatură. — Adevărul asupra așa zisului furt al Giocondei.

Paris, 11 Decembrie.

În așteptarea conferințelor ce se vor ține la Londra, întru încheierea păcii din Balcani, zările au rădus mult numărul coloanelor cu știri de pe câmpul de război. Și am impresia că lumea răsuflă mai ușurată. Era într'adevăr prea mult pentru nervii și închipuirea noastră, toată această ploaie de vesti oribile, în cari frazele cele mai puțin artistice evocau în cetitor tablouri de incendii, cu râuri de sânge, cu membre omenești risipite pe câmpiile părjolate. Cu câtă nesățioasă curiozitate urmărăm noi telegramele de prin ziare la începutul campaniei! Și cu câtă oboseală, tremur și desgust primim depeșile de pe câmpul de bătaie, când războiul se prelungește. Două instincte se sbat în pieptul nostru, așa cum se sbăteau și în pieptul lui Faust; cel dintâi, al distrugerii, ne împinge a urmări cu un fel de voluptate săngeroasă și din noblețea dobândită, ne face să strigăm: „Destul!” Și când chibzuim mai adânc, ne dăm seama cu uimire că în primul caz vorbește în noi natura despuiată de ori ce accesorii, natura curată, iar instinctul cel de pe urmă e glasul educației omenești, a educației pe care ni-o datorim nouă înși-ne și pe care ne-am însușit-o tocmai combatând pornirile feroce ale impasibilei naturi. Și cât este de mișcătoare totus, tendința pe care o are omul de a elimina din el, prin străduințe milenare, instinctele strămoșești, așa ce crude, așa de firești.

Parizienii, ca și cum s'ar fi înțeles între ei, vorbesc de șchestia din Balcani cât mai puțin posibil. Ca treziti dintr'un vis neplăcut ei se reîntorc la preocupățiunile lor familiare, caută prin ziare rubricile lor favorite. Să nu credeți însă că situația internațională nu-i interesează destul. Ei au însă speranța, fiindcă au și dorința, că lucrurile se vor împăca și neamurile își vor putea vedea în liniște de viață zilnică, care cu toate nenumăratele mizerii și drame ce iscă printre oameni, nu rămâne mai puțin așa de tihniță față de dezastrul unui război.

Cerul e senin, văzduhul e de câteva zile rece dar luminos, un soare scânteietor se revarsă de asupra Parisului, străzile, grădinile, aveniurile sunt înfesate de lume. Prin vitrinele magazinelor se îngrămădesc tot soiul de jucării. Serbătorile Crăciunului nu sunt departe. E așa de frumoasă viața, când o comparăm cu inombabilele orori ale războiului care, departe, abea de a încetat să însângereze, să mutilizeze, să răească sărmanele masse de oameni!

— Premiul anual de 5000 de franci pe care Academia Goncourt îl împarte celui mai bun roman scris de un scriitor tânăr, a fost dat anul acesta dlui Savignon. Laureatul împlineste toate condițiile cerute de numita Academie, afară de condiția talentului. Numele dlui Savignon mi-a fost necunoscut până acum opt zile și la vestea premiării lui, m'am grăbit să-i cetesc volumul premiat. Am fost desamăgit.

Îmi închipuesc totuși că sunt departe de a avea unul din acele suflute în cari invidia, ca și veninul, otrăvește orice impresiuni. Și am șovăit mult a recunoaște că tânărul romancier nu poartă ceea ce aș nuca eu scântiea. Am fost însă nevoit să mă împac cu acest gând. Cariera dlui Savignon aparține literaturii regionaliste, care are de scop să nu mai plaseze acțiunile romanelor numai la Paris ci în diferite provincii ale Franței cari de sigur că merită atenția tuturor artiștilor. Scopul acesta e laudabil — și aș prefera și eu să cunosc cutare colț din Franța, sau din colonii ignorat de mine. Lipsa de talent însă să nu facă parte din combinație. Firește că unui oarecare roman parizian, a-și prefera nemuritorarea carte de moravuri provinciale pe care Flaubert a intitulat-o: *Madame Bovary*; dar volumul dlui Savignon, cu toate că conține povești cu jurați și descrieri de mări infuriate și de coaste abrupte, îmi place mult mai puțin decât o simplă nuvelă pariziană scrisă cu talent.

Și cu toate acestea mă bucurasem, cu ocazia solemnă a dlui Savignon, că voi cunoaște încă un tânăr de talent. Mă înveselesc așa de sincer acest gând! Eram într'unul din acele momente de fericire când totul ne pare bun și plăcut în lumea aceasta. Într'unul din acele momente în care un scriitor tânăr își închipuie că e pe calea de a cuceri o împărăție. Aceasta, fiindcă *La Grande Revue!* a primit să-mi publice peste puțin luni un roman, cel dintâi roman al meu! Aș fi vrut prea de mult să-l admir pe dl Savignon, să mă bucur de bucuria lui!

— Ce miraculos lucru e geniul! Alături, călcând prin salonul patrat al Luvrului și aruncându-mi ochii pe locul unde Gioconda încă zimbea odinioară și unde strălucește acum magnificul portret al lui Baltazar Casti-

glione zugrăvit de Rafael, m'a cuprins o mare tristeță și un mare dor. Mi-era dor, vă spun sincer, dor de femeia admirabilă, cu ochii farcinatori, pe care marele Leonardo a fixat-o pe o bucată de scândură cu ajutorul unor banale tuburi de culori, mi-era dor de ea ca de o făptură în carne și oase, pe care aș fi cunoscut-o, pe care a-și fi iubit-o, pe care aș fi strâns-o vreodată la piept. M'am așezat pe fotoliul de plus roșu pus în mijlocul salonului, cuprins de o dezolare reală căci îmi spuneam că Gioconda nu va mai reapare, că nimeni nu o va revedea nici odată, nici odată, fiindcă Gioconda nu mai este.

Ea nu mai este! Nemuritoare opera a lui da Vinci, femeia cu privirea îmbătătoare și cu zimbetul misterios s'a risipit cine știe în câte fragmente de lemn și de praful de culori, într'o mulțime de elemente cari nu mai sunt nimic, cari nu mai au nici un rost, întocmai dupăcum cenușa care rămâne din nou după moarte, nu poate nici pe departe aminti de ființa care odată trăia, vorbea, gândea, ridea, și al cărei trup, al cărei chip erau consistente, aveau o formă și culori bine distinse. Gioconda nu mai este — iată adevărul. Ea nu a fost furată, nici vândută, nimeni nu o contempează acum, nimeni nu o va mai putea contempla vreodată, fiindcă neantul nu poate fi contemplat.

Fratele scriitorului acestor rînduri este elevul marelui pictor francez Raphael Colin, membru al Institutului. Stând mai deunăzi de vorbă cu elevul său, maestrul, care se afla într'un moment de expansiune a rostit asupra Giocondei adevărul pe care un om în situația sa, este în măsură să-l cunoască. Ci-că un îngrijitor al muzeului Luvru, un brutal, un neglijent, luând odată portretul Giocondei în mână, portretul simplu, scos din ramă, l-a scăpat jos dela înălțimea unei scări pe care se urcase, și scăpându-l și-a pierdut și echilibrul și a căzut de sus. Dar a căzut cu picioarele drept pe minunatul tablou. Se știe că Gioconda era zugrăvită pe o scândură foarte subțire, uscată de veacuri, crăpată de vînt, îngrozitor de fragilă. Sub greutatea îngrijitorului, scândura s'a sfărâmat în mii de bucățele, ca un bulgare de pământ pe care l-ai lovi cu ciocanul. Cei cari au văzut portretul Mona Lisei își aduc poate aminte de mișcările de crăpături cari străbăteau stratul de culori. Mănuirea ei cerea o delicatete specială din această pricină, căci la orice atingere mai bruscă culoarea se colesa, se desprindea și se risicea în pulbere. Vă puteți închipui cât de iremediabil pierdut a fost tabloul în urma accidentului pe care Raphael Colin l-a povestit elevului său.

Cât despre așa zisul furt, el a fost răspândit de statul francez, de teama unei revolte a opiniei publice în cazul că ar fi aflat adevărul. Adevărul e că Gioconda, tulcea și enigmatică Gioconda nu mai este, nu va mai fi nici odată.

C. R. B.

Situația internațională.

Conflictul austro-sârb. — Ultima speranță a Sârbiei. — Albanezii contra Sârbilor. — Germania și Italia amenință Sârbia. — Autograful Țarului către regele Carol. — Ziariști la conferința ambasadorilor. — Bulgarii și vizita lui Danell în București. — Pretențiile Muntenegrinilor. — Speranțele bulgare în prietenia României. — Dl G. Gr. Cantacuzino și pretențiile României. — Belgia renunță la neutralitate. — Anglia și mesajul regelui Carol. — Țarul Ferdinand și luarea Plevnei. — Pregătirile Rusiei. — România la conferința din Londra.

Arad, 14 Decembrie.

Situația politică externă este staționară până după conferința dela Londra în vederea căreia Sârbia a mobilizat presa ei, iar Rusia regimentele de Cazaci de către Germania. Toți așteaptă cu arma la picior rezultatul favorabil sau nefavorabil al conferinței, deoarece nu voiesc să fie surprinși. În vremea aceasta Grecia, care n'a încetat cu războiul, se luptă pe mare și pe uscat cu Turcia, fiind mereu înfrântă. Infrângerile aceste pot avea drept urmare pierderea întregului teritor câștigat în urma învingerilor bulgare și ocupat pe gratis de Greci. În cazul acesta aspirațiile antartților greci asupra Macedoniei și a Epirului devin foarte problematice, cu atât mai

mult că România trimite un reprezentant la Londra, ca să informeze Europa asupra adevăratei stări de lucruri din Macedonia, Albania și Epir.

Conflictul austro-sârb.

Lăudăroșenii sârbești.

Londra. — „Standard” scrie următoarele despre conflictul austro-sârb: Nu ne putem închipui un lucru mai stupid și mai cutezător decât declarațiile făcute unui ziar din Paris de către delegatul sârb Novacovici. Aceste declarații sunt cea mai obraznică provocare la adresa Austro-Ungariei. Imperiul lui Dușan — a declarat Novacovici — numai pe ruinele monarhiei austro-ungare se poate reînființa.

Ultima speranță a Serbiei.

Belgrad. — Cu privire la criza de acum provocată de conflictul austro-sârb aflu din surse sigure că situația este considerată ca fiind din cele mai critice. Oamenii politici cari sunt în strânse legături cu guvernul susțin că în cercurile competente situația este privită din zi în zi cu mai multă neîncredere. Pare că cercurile politice sârbești au ajuns la convingerea că Austro-Ungaria nu va ceda în nici un caz la pretențiunile ei asupra Albaniei; în același timp, însă, sunt ferm hotărâte să nu renunțe întru nimic la cererile Serbiei. În aceste împrejurări de sigur că este foarte greu să se ajungă la o înțelegere pacifică. Totuși, nu se crede că în conflictul austro-sârb armele vor fi chemate să decida. Se speră că marile puteri vor reuși să mențină pacea. Conferința ambasadorilor are chiar ca scop principal să influențeze în așa chip ca să evite tot ce poate compromite pacea. Paralel cu tratativele pentru pace, conferința ambasadorilor în înțelegere cu delegații Austro-Ungariei vor rezolva și conflictul austro-sârb, și se va înfăptui și pacea cu Turcia. Dacă însă tratativele din Londra nu vor duce la aplanarea conflictului austro-sârb, ni se asigură în cercurile conducătoare de aici, atunci va trebui să vină ceea ce nu sa putut evita, adică războiul.

Albanezii contra Sârbilor.

Belgrad. — Ziarul „Politika” anunță că albanezii din Ipek și Djakova organizează bande cari au de scop să lupte contra jandarmilor sârbi cari dezarmează pe locuitori. Bandele au fost urmărite de sârbi. Cu prilejul urmăririi uneia din bande au fost omorâți 6 albanezi cari adăpostiseră pe răzvrătiți.

Germania și Italia amenință Serbia.

Berlin. — „Kreuzzeitung” anunță: Pretențiunile Serbiei asupra Albaniei — incontestabil inspirate de Rusia — sunt de natură agresivă și e cert că ele vor atinge și interesele Germaniei. Chiar pentru aceasta, întocmai ca și Austro-Ungaria, nu vom permite realizarea acestor planuri. Reînnoirea triplei alianțe și publicarea acestui fapt într'un timp atât de critic dovedesc că puterile triplei alianțe sunt conștiente de gravitatea situației, și nu vor permite esirea Serbiei la Adriatică în nici un caz.

Autograful Țarului către regele Carol.

București. — *Marele duce Nicolae Mihailovici a prezentat regelui Carol deodată cu bastonul de mareșal rusesc și următorul autograful Țarului Nicolae:*

Domnule frate! Insufleteți de dorința de a onora înaltele virtuți militare ale Majestății Voastre, precum și pentru a pecetlui amintirea prețioasei frății de arme a ambelor noastre țări, în vremea când armata română, sub augusta conducere a M. V., s'a acoperit de glorie în no-

Prăvălie nouă!

IOAN PİNTEA

MAGAZIN DE GHETE, PĂLĂRII ȘI MODĂ PENTRU DOMNI s'a deschis în

ARAD, strada Deák Ferencz n-rul 4. Vis-à-vis de Librăria „Dincoana”.

(P. 340—52)

statul an 1877, V'am numit in 17 Septembrie mareșal al armatei mele și l-am însărcinat pe unchiul meu, marele duce Nicolae Mihailovici, să Vă predee în numele meu bastonul de mareșal în memorabila zi a luării Plevnei. Mă măgulește speranța că M. V. va binevoi a vedea în acest act o nouă probă de neștrămutatele mele sentimente pentru M. V. Prietenia care ne unește, va servi — despre asta sunt încredințat — la strângerea mai tare a legăturilor de frăție între ambele noastre popoare. Exprimându-mi dorințele mele pentru binele și succesele României sub înțeleapta guvernare a M. V., Vă rog să primiți încredințarea înaltului respect și a neștrămutatului meu devotament, cu care rămân al M. V. frate bun
NICOLAIE.

Ziarist invitat la conferința ambasadorilor.

Londra. — Corespondentul balcanic al ziarului „Times” d. Boucher care cu prilejul războiului s'a dovedit a fi aderent al ligii balcanice, a fost rugat de guvernele bulgar și grec să ia parte la conferința ambasadorilor în calitate de consilier al delegațiilor.

Bulgarii și vizita la București a dlui Daneff.

Sofia. — Ziarul „Bulgaria” care e foarte aproape de președintele Sobraniei, se ocupă în numărul de azi cu rezultatul vizitei la București a lui Daneff și constată cu satisfacție că întregă România intelectuală e contra unui conflict bulgaro-român. La București Daneff a fost primit foarte bine și această primire a luat forma unei sincere însuflețiri când acesta în numele său și al guvernului bulgar și-a exprimat speranța că divergențele dintre cele două țări vecine vor putea fi lămurite pe cale pașnică.

Pretențiunile muntenegrenilor.

Paris. — Unul dintre delegații muntenegreni pentru tratativele de pace a declarat unui redactor al ziarului „Le Temps” că muntenegrenii vor pretinde Plevlje, Selopolje, Ipete și Djakova împreună cu toate localitățile cucerite de trupele muntenegrene. Intre aceste localități e și Scutari, despre care același delegat a spus că dacă nu va fi cedat, războiul va continua până la cucerirea definitivă.

Speranțele bulgare în prietenia României.

Sofia. — Ziarul „Bulgaria” zice că amintirile din Grivița și Plevna unde sângele a curs în comun, vor uni mereu Bulgaria și România, cu toate intrigile cari se fac între noi și amicii noștri români și cu toate străduințele unor ziaristi și diplomați spre a ne despărți de liberatorii noștri români. Formațiunea balcanică e consacrată azi; sperăm că românii vor să ia un loc demn de situația lor; în 1877 am primit pe români ca liberatorii noștri; azi le întindem mâna ca prietini în speranța că mâne îi vom saluta ca aliați.

Preș. senatului român și cererile României.

București. — La deschiderea ședințelor senatului, preș. G. Gr. Cantacuzino în discursul său s'a ocupat și cu politica externă a României. D-sa mulțumește Senatorilor pentru onoarea ce i-a făcut. Spune că-și dă seama bine, de importanța sarcină ce i s'a încredințat mai ales în împrejurările actuale. În aceste momente, trebuie să ne ocupăm, de frații noștri, Românii Macedoneni, ca să poată obține dreptul de a se servi în limba românească în școli și în biserici și de a avea dreptul de a-și alege singuri capul bisericii. (Aplauze). Realizarea acestor cerințe legitime, vor găsi de sigur apărători hotărâți între noi. (Aplauze.) Senatul fără indoială se va găsi în comunitate de simțiri, în ceea ce privește cestiunile naționale. Putem aștepta viitorul cu

încredere și cu sânge rece și singurul gând ce ne va veni la toți va fi apărarea onoarei și demnității Patriei. (Aplauze.) Ședința se ridică la orele 3 și 15 minute, anunțându-se cea viitoare pentru mâne la orele obicinuite.

Belgia renunță la neutralitate.

Colonia. — Telegramme din Bruxeles anunță că Belgia urmărește ca, după înfăptuirea reformei militare, să renunțe la neutralitatea ei. Totodată Belgia va face totul ca plănuita alianță cu Olanda să se înfăptuiască cât mai curând.

Anglia și mesajul regelui Carol.

Colonia. — Știri venite din Londra, anunță că în cercurile conducătoare engleze atitudinea neclară a României provoacă mare neliniște și temeri serioase. Aceasta mai cu deosebire după

ce s'a aflat conținutul mesagiului regelui Carol. Cercurile politice de aici spun că mesagiul regelui României n'a clarificat de loc situația și atitudinea țării românești față de evenimente' dela ordinea zilei. În cercurile engleze nu crede în realizarea păcii.

Tarul Ferdinand și luarea Plevnei.

București. — Din Sofia se anunță că cu ocazia mea aniversării luării Plevnei, regele Carol primit dela regele Ferdinand al Bulgariei foarte bine simțită telegramă de felicitare. această telegramă, pe care regele Ferdinand trimis'o din Stara Zagora, el face cele mai calde urări regelui Carol și bravei sale armate, care 1877 a ajutat și la întemeierea statului bulg.

Pregătirile Rusiei.

Petersburg. — Consiliul de miniștri a aprobat proiectul ministrului de finanțe relativ la întinderea operațiunilor băncii imperiale în Finlanda. Consiliul de miniștri l-a imputernicit pe ministrul de marină să cumpere în străinătate 23 d tone de cărbuni pentru portul de război Sebastopol. Ziarul „Vossische Zeitung” anunță că în sud vestul Rusiei și în Petersburg s'au luat întinse măsuri de mobilizare.

România la conferința din Londra.

Viena. — Ziarele din Viena aduc știrea că guvernul român dorește să iee parte la desbaterele reuniunii ambasadorilor la Londra. Austro-Ungaria și Germania vor sprijini această pretenție justă, cu atât mai mult că Rusia va da României tot sprijinul ei. Din partea României vor lua parte probabil dl Mișu, ambasador român la Constantinopol, și ambasadorul român din Londra, cari au și plecat spre București spre a lua instrucții dela guvernul din București.

INFORMAȚIUNI

Arad, 14 Decembrie 1912

O RUGARE ȘI UN AVIZ.

Indolența inexplicabilă a abonaților acestui ziar periclitează deja chiar existența organelor de publicitate ale partidului național. Toate rugările noastre adresate abonaților pentru de a-și achita restanțele de abonament, au rămas zadarnice. Suntem prin urmare în primejdia, ca peste 2—3 săptămâni să sistăm apariția foilor „Românul” și „Poporul Român”. Spre a încerca evitarea acestui scandal rugăm acum pentru ultima dată pe toți abonații

noștri, ca până în 15 Decembrie st. v. să-și achite nesmintit restanțele de abonament. În 16 Decembrie st. v. toate restanțele vor fi date la avocat pentru încasare pe calea procesului.

Totodată avizăm onoratul public cetitor, că întrucât „Românul” va mai putea să existe și în anul viitor, acest ziar cu începere dela 1 Ianuarie st. v. 1913 se va expedia numai acelor, cari până la acel termen vor fi plătit înainte abonamentul cel puțin pe $\frac{1}{4}$ de an.

Concentrarea tinerimei române din orașele noastre. Cetim în „Drapelul”: Tinerimea română din Brașov a hotărât să convină în fiecare Sâmbătă, pentru a discuta diferitele chestii obștești dela ordinea zilei și a contribui prin împreună petrecerea la formarea unui spirit unitar, de care să fie cuprins mănunchiul de tineri câți se află acolo. Iată un exemplu, care merită să fie imitat și de alte centre bunăoară și în Lugoj, unde avem un număr frumos de tineri candidați de avocați, medici, funcționari de bancă etc. Cum este firesc acești tineri au și acum oare de întâlnire dar în grupuri reslețe. Am dori să-i vedem odată pe săptămână la un loc, eventual aranjând cină comună, la care cu foarte mare plăcere ar lua parte și familiile românești din loc. Deci concentrare tineri de mare speranță!

Alegere de protopop. Ieri a avut loc alegerea de protopop pentru cercul ecleziastic al Buteților (com. Aradului), fiind doi candidați în persoanele dlor Virgil Mihulin preot în Comlăuș și Florian Roxin preot în Lipova. Părintele Mihulin a întrunit 31, iar părintele Roxin 28 de voturi.

Alegere de preot. Aflăm că prietenul nostru, colaborator intern al ziarului „Românul”, dl Petru Ficșer, a fost ales preot în fruntea comună românească Sânmiclăușul mare. Felicitările noastre.

Max Schorch et Co

fabrică de electromotoare și mașini dinamice RHEYDT.

Execută: electromotoare speciale pentru țesut și împletit și pentru industria ferului, metalului și lemnului, mașini dinamice, transformatoare, instalațiuni pentru putere mare electrică etc. — Reprezentanți pentru Ungaria:

BENE și WEIN

ingineri mecanici diplomați. Birou tehnic BUDAPESTA, IV, Haris-bazár 2 sz. Plănuesc și execută totfelul de instalațiuni pentru transmiterea de putere. (R 368—26)

Cine va fi prințul Albaniei? Se propun tot felul de candidați la tronul Albaniei, în vederea eventualei autonomii a acestui principat. În „Le Temps” citim:

„Se face mențiune și despre drepturile eventuale ale familiei Ghica. „Pretențiile la tronul Albaniei ale prințului român Albert Ghica ar fi justificate prin descendența Ghiculeștilor mare familie românească originară din Köprülü, în Macedonia, emigrată în veacul al 17-lea: Ghiculeștii au dat numeroși membri din familie administrației și diplomației românești. Prin alianță, ei sunt rude cu regina Natalia a Serbiei, a cărei soră, Ielena Keško, s'a căsătorit cu un Ghica (prințul Albert sau un prinț George?)”

„Prințul Albert Ghica a trecut prin Viena și Fiume, pe va-

cerea lui Andres Panaiotopoulos, care a arborat drapelul grecesc pe biserica Sf. Nicolae anunțând, că Vlaho-Clisura de acum înainte este liberă și face parte din regatul grecesc. Muzicarii și câțiva jandarmi au fost omorâți și s'a numit un subprefect din localitate. În aceeași zi antartii au omorât pe institutorul român și doi dintre eforii români. Secoala română a fost închisă (ca pretutindeni unde grecii au intrat) și cărțile arse. După trei zile, pe când elisurenii în tovărășia antartilor petreceau sărbătorind libertatea, s'a zvonit, că Ali, căpitan din Caragana cu 500 turci se apropie de Clisura. Antartii cum auziră de apropierea turcilor, în loc să stea să apere orașul au plecat, spunând elisurenilor că vor anunța armata greacă din Bogatico, ca să le vină în ajutor. Sărmanii de elisurenii văzând, că sunt în pericol vre-o 100 de tineri s'au înarmat cum au putut și au eșit

întru înfrângerea turcilor.

Era Joi, 1 Noembrie, zi de târg, când turcii se apropiară de Clisura. Tinerii elisurenii s'au aplecat vitejește timp de 7 ore și au respins pe turci la toate punctele pe unde voiau să intre: profetul Mic, Daul Derven și mănăstirea. La această luptă a căzut elisureanul Mihail Caracuta armăni de elisurenii, așteptau ajutor de la armata greacă din Bogatico și mai ales munitiunii, ar comandantul Catihachis le-a răspuns, că re ordin să se retragă din părțile acelea. Elisurenii văzând, că nu vor putea să reziste, mai los aflând, că a doua zi era să sosească și o armată turcească cu tunuri, au hotărât în aceeași noapte să plece toți spre Blața. Nu se poate descrie panica ce cuprinsese întreaga populație. În mijlocul nopții, iarna, bărbați, femei, copii goi părăsindu-și casele cu tot avuțul, plecau pe jos, ca să-și scape viața. Până dimineața în Clisura nu rămăsese decât câțiva rătrâni și bolnavi, cari nu puteau să umble.

A doua zi, Vineri, au sosit 2000 soldați turci cu 4 tunuri, cari intrară în oraș negăsind nici o rezistență și începură să-l prădeze. După ce au luat tot ce au găsit prin case și prăvălii, au tras cu tunurile și au ars peste 600 de case din 800, câte avea Clisura. Așa, că frumoasa Clisura de altădată a fost transformată în praf și cenusă. Dintre cei rămași în oraș au fost omorâți Gheronico, N. Mangaros, Cicio Zota, Ghiulea Dola și alții.

Duminică, armata turcească după ce a distrus totul, a plecat spre Castoria. După plecarea turcilor cecece a scăpat din mâinile lor, a fost prădat de greco-albanezii lehoviti din Telhove, cari intrând în Clisura au ridicat totul și n'au lăsat nimic.

Sărmanii de elisurenii, când s'au întors Mercuri, în 7 l. c. din Blața la vetrele lor, n'au găsit nimic. Fănicile lor case, erau prefăcute în ruină, vaetele și plânsetele lor se auziau până la cer. Stau sub cerul liber, flămânzi și înghețând de frig. A sosit aici o comisiune compusă din d-nii: G. Liani, G. Copelo și G. Pata, care s'a prezentat reprezentantului guvernului grecesc, dl Ractivan, căruia i-au explicat nenorocirea lor și au cerut ajutoare grabnice. Dl Ractivan, i-a consolat și le-a spus, să se adreseze prefectului grec din Florina, căci Clisura depinde de ea. Vai de acela, care cere pomână!

Armata turcească, plecând din Clisura spre Castoria, s'a abătut la cătutul bulgăresc Mavrovo. Acolo pe toți Creștini, peste 200 de bărbați, i-au strâns în biserică și i-au măcelărit până la unul, chinându-i oribil. După ce au fost măcelăriți bărbații, apoi au fost strânse la un loc toate femeile și fetele, cari au fost de asemenea omorâte tăindu-li-se pepturile.

Persecuțiile contra românilor continuă. Din Doliani au fost închiși alți 15 români. La Grebena, Abdela, Turia și Perivoși, au fost omorâți de antarti peste 15 români.

x **Cafea prăjită**, cea, rom, să cumpărați numai dela *Preszter*, Budapesta, str. Kecskeméti, Nr. 8.

x **Cuptoarele „Gora”** reclamă puțin material de încălzit. Cuptoarele acestea precum și alte cuptoare bune și vetre de fier se vând cu prețuri ieftine la **ferăria Pöhm János, Arad, piața Libertății (Szabadságtér).** (P. 427—20).

PAGINI RASLEȚE.

Strindberg.

Un foi de hârtie.

S'a depărtat și cel din urmă car încărcat și chiriașul, un bărbat tânăr, cu semn de jale la pălărie s'a mai rotit odată prin locuință, să vadă dacă n'a uitat ceva într'ansa.

Însă n'a uitat nimic, într'adevăr nimic; a trecut deci în anticameră, cu hotărârea fermă, să nu se mai gândească nici când la zilele trăite în această locuință. Dar în anticameră, alături de telefon, a văzut un foi de hârtie prins de părete; era plin cu tot felul de scrisori, ici ou cerneață, colo câteva slove aruncate în grabă cu creion negru sau roșu. Era însemnată pe dânsul toată povestea acea frumoasă, care se dăpănase aici în vremea scurtă de doi ani; era acolo tot cecece voia să uite; o parte din viața lui om pe-o față de hârtie.

A rupt foitul de pe părete; o jumătate de coală gălbie, de concept. L-a pus pe marginea sobei și, aplecat spre dânsul, a început să citească. De-asupra de tot era un nume: Alice, cel mai frumos nume pe care-l cunoscuse, al miresii sale. Apoi un număr — 15.12. Era ca numărul psalmilor în biserică. Alături un cuvânt: banca. Asta era ocupația lui, ocupația lui sfântă care îi dădea pâinea, vatra, soția, așadar tot temelul vieții. Dar peste acest șir era trasă o dungă! Banca se ruinase, iar dânsul trecuse la altă bancă, însă o vreme a trăit în mare neliniște.

Apoi urma fierăria, birjarul. Era logodna lui, portmoneul plin de bani.

Pe rând: negustorul de mobile, tapetierul; atunci aranjase locuința. Agenția de transport: se mutară în cuibul lor.

Biroul pentru bilete al opere: 50—50. Insurățele tineri și Duminica mergeau la operă. Acestea le erau cele mai frumoase clipe, când șezând liniștiți în scaune, trăiau în frumusețea lumii de basme de după cortină.

Apoi un nume de bărbat, șters și acesta. Era un prieten al lui, care se ridicase sus, dar nu și-a cinstit norocul, ci a căzut și a fost sărit să plece în lume. Atât e de fragilă viața!

Iată vine ceva nou; intră o noutate în viața lui familiară. Era scris de o mână de femeie cu creionul: „Madama”. Ce fel de „madama”? Ei, eucoana aceea cu haina lungă și cu fața totdeauna prietenoasă, care sosește fără șgomot și nicidecum nu trece prin odăile de zi, ci, din antîșambra, trece de-adreptul în dormitor.

Sub numele ei era scris: Doctorul L.

Și acum se ivește și numele unui alt membru al familiei: „Mama”. Era o soacără, care până acum se ținuse departe de noi însurăți, dar, când, în ciasul de trebuință, au chemat-o s'a înfățișat, cu dragă inimă, să le fie de ajutor.

Ceace urmează acum, era subtras cu creion roșu și albastru. Biroul de mijlocire; fata din casă plecase, trebuia alta. Farmacie. Hm! Asta-i trist. Lăptăria. Aici căutarea lapte curat.

Băcanul, măcelarul, ș. a. Se vede, că toată căsnicia încep să o aranjeze prin telefon, stăpâna casei nu-i la locul său. Da, nu-i, căci zace.

Ce mai vine, nu mai poate ceti, fiindcă amândoi ochii i-se turbură și se simțea ca cel căzând în mare, când zărește prin valurile sărate. Era scris: Pompa funebă. Spune destul.

— „Unul mare și altul mic,” se înțelege coșciug. Alături între semnele citării: „Suntem din țărăni!”

Apoi nu mai era scris nimic! „Suntem din țărăni,” încheia totul; și așa este.

A luat foitul îngălbenit, l-a apropiat de buze și l-a pus în buzunarul dinlăuntru.

În două clipe a retrăit doi ani din viața sa. Și totuși nu era frânt când a eșit; din potrivă își ținea capul ridicat, ca un om fericit și mândru, fiindcă simțea, că totuși dânsul a avut parte de cea mai mare frumusețe din viață. Câți oameni sunt, săracii, cari nu au parte de dânsul!

A. L.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

În Apața 354 români, 1561 maghiari, 94 nemți și 4 de alte naționalități; Sâmpietru: 94 români, 40 maghiari, 1241 nemți; Bod: 878 români, 85 maghiari, 1416 nemți, 16 de altă naționalitate; Feldioara: 1182 rom., 247 maghiari, 997 nemți și 59 de altă naționalitate; Crizbav: 680 români, 1211 maghiari, 6 nemți; Preșmer: 1528 români, 203 maghiari, 2032 nemți și 60 de alte națion.; Herman: 1058 rom., 54 mag., 1225 nemți și 2 de alte naț. Măeruş 584 rom., 59 mag., 955 nemți și 57 de alte națion.; Rotbav: 543 români, 21 maghiari, 428 nemți; Răşnov: 2757 români, 246 maghiari, 1806 nemți și 78 de alte națion.; Nou: 220 români, 331 maghiari, și 13 nemți; Coldea: 1570 români, 217 maghiari, 2742 nemți, și 13 de alte națion.; Hălchiu: 518 români, 220 maghiari 2068 nemți și 11 de alte națion. Cristian: 1125 români, 228 maghiari, 1627 nemți și 14 de alte națion.; Vulcan: 723 români, 21 maghiari, 1034 nemți, și 1 de alte națion.; Ghimbav: 542 români, 142 maghiari, 944 nemți și 1 de alte națion.; Bacifalu: 684 români, 1223 maghiari, 20 nemți și 90 de alte națion.; Cernatu: 545 români, 1981 maghiari, 28 nemți, și 7 de alte națion.; Sătlung: 3080 națion.; Purcăreni: 1016 români, 1072 maghiari 16 nemți și 140 de alte națion.; Turches: 1338 români, 1880 maghiari, 21 nemți, și 1 de alte națion.; Zizin: 231 români, 988 maghiari, 4 nemți și 3 de alte națion.

Numărul locuitorilor în întreg comitatul a fost așadar, în anul 1910, de 101.199, cari împărțiți după limba maternă sunt: 35.091 români, 35.372 maghiari, 29.542 nemți, 18 ruțeni, 19 croați, 22 sârbi și 951 de alte naționalități.

Jertfele războiului. Corespondentul unui ziar bucureștean scrie ziarului său următoarele din Salonic:

Vlaho-Clisura, orașel locuit numai de români, a fost aproape ars și prădat de armata turcă în următoarele împrejurări:

În ziua de 18 a lunii Octombrie a intrat în Vlaho-Clisura o ceată de antartii, sub condu-

Losuri parfurate.

On. dame arădane de bună seamă vor lua cu mult interes cunoștință despre întreprinderea isteață, cu care una din cele mai mari fabrici de parfumerii din Franța, surprinde pe damele iubitoare de parfum și de toaletă. Ideia atât de nouă și rară, încât merită să fie remarcată.

Chimicii renumitei fabrici de parfumerii D'Orsay din Paris au inventat un nou și dulce — îmbătător parfum. Acest parfum fin și farmecător de trandafir pleacă în drumul se cuteritor prin lume în mici plicuri parfurate: între foițele unui sachet care se poate purta în buzunar sau ritecat. Dar afară de aceste mici pachete parfurate, care vor să câștige popularitatea parfomului „D'Orsay surfine rose parfume”, s'au lansat în public și losuri, cari ofer prilej pentru câștigarea unor articlii de toaletă de reală valoare.

De o lună de zile firma D'Orsay a lansat între damele dintre cele mai mari orașe ale Europei aceste losuri parfurate, de culoare lila, apoi în fiecare oraș dă prilej pentru un câștig de aceste sachete posesorilor unor astfel de losuri.

În Arad fabrica pariziană a încredințat îngeria d-ului Nestor Hanzu, cu răspândirea acestor losuri parfurate. Numita firmă a și trimis d-ului Hanzu un întreg serviciu elegant pentru marele câștig, pentru sortarea care se va ține în Arad. Căută acest câștig principal firma din Arad a mai adăugat încă unei câștiguri interesante așa, că damele arădane vor putea să obțină șase elegante câștiguri de valoare în schimbul losurilor parfurate, pe cari damele le-au primit gratis, numai în urma ideii minunate a fabricii D'Orsay.

Conform înțelegerii făcute cu fabrica, începând dela 9 Decembrie n. până la 15 Ian., oricare damă va cumpăra un cât de neînsemnat obiect dela d. Nestor Hanzu, va primi și un sachet în los, care singur are valoare, deoarece parfumerii măruntăle, se știe, nu se obicnuiește să se împărți pe gratis. Dar ceeace urecă valoarea reală a micului plic parfumat este spețuța, că:

— Dacă totmai această îmi aduce câștigul!

În 15 Ianuarie, ziua tragerei losurilor, se vor sorta în Arad următoarele obiecte de atracție:

Primul câștig: O casetă artistică, din lemn curabil de Japonia, cu un complect aranjament de toaletă, și anume: 2 sticle parfum de rose D'Orsay, 1 sticlă apă de toaletă D'Orsay, 1 sticlă spirt fin pentru păr, 2 buc. săpun foarte fin de rose D'Orsay, 2 tegle cremă de față D'Orsay și o cutie pudră.

2. câștig: Un complect necesare elegant pentru călătorie, cu articlii de toaletă.

3. câștig: Un complect și elegant serviciu — manikiir.

4. câștig: Un aparat fotografic practic, cu aură.

5. câștig: Un serviciu elegant, și fin de septene.

6. câștig: Un aranjament complect de toaletă din articlii proprii (apă de Colonia, cremă de înfrumusețarea mânilor).

Obiectelele acestea începând de mâine sunt expuse la vitrina fancei spre vedere publică, în spre deplin convingere a on. dame care vor să sorteze dela 15 Ianuarie se va face prezenta notarului public. Iar până la terminarea sortării, oricare damă va cumpăra la d. Nestor Hanzu se poate aștepta la două surprize; afară de articlii ce va cumpăra se câștigă un binecunoscut și durabil sachet și deodată cu acesta șansa și posibilitatea pentru obținerea unui câștig de valoare.

Noutăți literare.

— Editura „Librăriei Naționale S. Bornemisa. —

„Librăria Națională” S. Bornemisa a început, pe lângă mari jertfe materiale, să publice o serie de scrieri alese, menite a pătrunde în casele românești ca aveau cărți sănătoase și de-o incontestabilă valoare literară. Din aceste scrieri, pe cari le recomandăm cu toată dragostea publicului românesc, până acum au apărut următoarele:

1. Ioan Agârbiceanu: Schițe și povestiri. Prețul coroane 2.—. Acesta e cel mai nou și cel mai ales volum al puternicului prozator ardelean, care a împodobit până acum cu atâtea volume de valoare literatură noastră. Domnul Ion Agârbiceanu e de altcun în destul de cunoscut publicului nostru, ca să mai fie nevoie să atragem deosebit luarea aminte a publicului asupra oricărei cărți a sa. E azi cel mai cetit scriitor ardelean atât în România cât și în Ardeal, căruia i-a succedat în urma marelui său talent să fie pretutindeni recunoscut și apreciat. Volumul „Schițe și povestiri”, care are peste 300 de pagini, mai are însă o mare calitate: e cel dintâiu volum al autorului, în care s'a publicat cele mai succese piese literare, alese de însuș autorul. O parte din bucățile din volum sunt aproape absolut necunoscute publicului nostru, fiind ele publicate pentru prima oară în „Viața Românească”, care e oprită a trece granița țării noastre.

2. Liviu Rebreanu: Frământări. Prețul cor. 1.50. Autorul acestui volum e un talentat scriitor din generația mai nouă, de origine din Ardeal, care a trecut în România, publicând scrierile sale mai ales în „Viața Românească” și în alte reviste de seamă de dincolo. E mult apreciat mai ales în urma talentului său, care-l ajută să aștearnă pe hârtie stări sufletști grele și să dea personajelor întotdeauna o culoare bogată și nimerită. Subiectele și le alege mai ales din stratul de jos al societății și aduce înaintea noastră tipuri dela țară, figuri mărunte din viața orașelor: pe „golani”, în cari condeiul lui subtil află întotdeauna ceva de poetizat și de zugrăvit. Volumul „Frământări”, e cel dintâi volum al autorului, pe care „Librăria Națională” S. Bornemisa l-a edat cu toată nădejdea, că publicul nostru va ști să aprecieze și să încurajeze pe un talentat scriitor tânăr, așa după cum o fac aceasta și alte popoare culte din Apus.

3. Victor Eftimiu: Poemele Singurătății. Prețul 2 coroane. Autorul neîntrecutei piese „Însiră-te mărgărite” ne dă sub titlul aceasta un elegant volum de poezii, scrise într'o formă din cele mai succese și într'o limbă ușoară, cum dela Vasile Alexandri înceace nu s'a prea scris. În lirismul dulce alui Victor Eftimiu se îmbracă într'o aleasă haină literară cele mai subtile sentimente, cari au o notă proprie: duioșia subtilă și o formă poetică din cele mai sonore. Astăzi Victor Eftimiu e unul dintre puținii scriitori fericiți, ale căruia scrieri sunt, mai ales în România, cele mai gustate și mai cu drag cetite. Pentru noi e o mândrie, că autorul activitatea literară și-a început-o la noi în Ardeal, sub mână conducătoare a lui Octavian Goga, în „Țara Noastră”.

4. Alexandru Ciura: Amintiri. Prețul cor. 1.60. Cel mai gingaș prozator al nostru din Ardeal, ne dă în volumul acesta un șir întreg din dulcele și duioasele sale amintiri din copilărie, despre oameni și locuri din țara moșilor. Scrise într'o limbă aleasă și plină de poezie, ele procură în clipe de repaos cele mai plăcute momente sufletului, care cantă într'adevăr plăcere și distracție în cărți. Volumul dlui Alexandru Ciura la apariție a fost salutat de „Viața Românească”, și de toate revistele, cari s'au ocupat de el, cu cele mai călduroase vorbe, ca cea mai de seamă noutate literară.

5. „Almanahul scriitorilor dela noi”. Prețul cor. 1.60. Această carte în felul ei e o mică istorie literară a tuturor scriitorilor ardeleni azi în viață. Cuprinde fotografia, biografia și datele bibliografice aler 46 de scriitori năcuți în Ardeal și o bucată literară inedită de-a fiecareia din acești scriitori. Ca o ilustrare a întregii noastre vieți literare, la urmă dă în faximil capul tuturor ziarelor și revistelor românești dela noi, și pe scurt istoricul acestora dela înființare, relevând la filele politice și pedepsele ce-au avut să le îndure acestea pentru lupta lor pe terenul politicii naționale.

6. Ermil Borcea: Versuri flusturate. Prețul 60 bani. Domnul Ermil Borcea e azi singurul nostru umorist de seamă care ca redactor al revistei umoristice „Bobârnacii”, dă dovezi de un talent umoristic plin de vervă. Volumul „Versuri flusturate” are pagini umoristice pline de spirit, cari îți procură adevărată plăcere citindu-le.

7. „Cele mai frumoase”. Prețul 60 bani. E un drăgălaș volum de poezii populare aranjat cu multă îngrijire, care merită să stea pe masa oricărui inteligent, care află farmec în versurile dulci și fermecătoare ale poporului nostru. Poeziile sunt împărțite după felul lor de-a fi: de dor, de dragoste, de jale, de bătaie de joc, cătănești, blăstămuri etc.

— Tot în editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa au mai apărut două tablouri naționale în color, cari reprezintă scene din istoria neamului nostru. Acestea sunt:

1. „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia la 1599”, în mărime de 47×59 cm., reproducere după tabloul original care fusese pe vremuri în posesiunea unui episcop gr. cat. Tabloul reprezintă scena, când marele voevod Mihai Viteazul însoțit de generali și de ostași, intră pe poarta din dos a cetății Bălgradului. În poartă îl așteaptă episcopul romano-catolic, în odăjdii de sărbătoare, salutându-l ca pe noul stăpân al Ardealului. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

2. „Capul revoluției țărănești din 1784”: Horia, Cloșca, Crișan. Tabloul dă fotografiile în color ale eroilor noștri din această revoluție, reproduse după fotografia picturilor din muzeul Bruckenthal. Mărimea tabloului e 45×65 cm. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

— „Librăria Națională” S. Bornemisa roagă pe onoratul public românesc să binevoiască a o sprijini în ținta ce-o urmărește, comandând aceste scrieri alese și tablouri naționale. Comandele să se adreseze la oricare librărie, ori direct la „Librăria Națională” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

— Pentru porto să se trimită 10—20 bani de-o carte.

(L 562)

Câteva cuvinte asupra boalelor secrete!

E trist, — dar în realitate adevărat că în vremea te azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și suciri trupesti sunt atrofiate și cari în urma ușurintei din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spirituală. E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt. Trebuie să fie cineva care să dea tinerimei teslășiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală — trebuie să fie cineva căruia oamenii să și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebuie să se adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințios, care știe să dea asupra vieții sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.

De o chemare atât de măreț și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al Dr-ului PALOCZ, medic de spital, specialist (Budapesta IV. Muzeum Körut 13. unde pe lângă discreția cea mai strictă, primește ori cine (atât bărbații cât și femeile) deslășiri asupra vieții sexuale, unde sângele și sucirile trupesti ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberează de materiile de boală, chinurile sufletști i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. PALOCZ vindecă deja de ani de zile repede și radical cu metodel lui propriu de vindecare, chiar și cazurile cele mai negleșite, ranele sifilice boalele de țevă, bășică, nervi și șira spinării, începuturile de confuzie a minții, urmările onaniei și ale sifilisului, erecționile de spaimă, slăbirea puterii bărbătești (impotența), vătămurile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeiești. Pentru femei e sală de așteptare separată și esire separată. În ceeace privește cura, depărtarea nu este piedică, căci dacă cineva, din orice cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marca de răspuns). Limba română se vorbește perfect. După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorință se retrimite ficăruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 ore a. m. și până la 5 ore p. m. (Dumineca până la 12 ore a. m. Tratament și cu Ivar Ehrlich 606.

Adresa: Dr. PALOCZ, medic de spital, specialist în Budapesta, dela 1 Noembrie IV., Muzeum-körut 13.

DIAMANT FERENCZ

electrician, magazin de candelabre Arad, str. D.ák-Ferencz nr. 7. (Di 336—41).

Gustați

SLEPING-car

în fabrica „Bragadiru”.

Dr. Cornel Papp, avocat

și-a deschis

cancelarie advocaționalăîn Beiuș în casa Doamnei văd. Veghsó în față
cu judecătoria regească. (Pa 630)**Un tânăr român,**în etate de 28 ani, absolvent al unei
școală mai mare de vîrît al statului un-
gar, avînd și practică mare la economie**Caută o deregătorie,**potrivită la un proprietar mai mare sau
societate. Adresa la administrația ziarului
nostru. (Co 647—)**Manuale folosite și noi**pentru toate institutele de învățămînt precum
și hîrtie și revizite de scris se capătă cu pre-
țuri ieftine la librăria **Fichler Sándor**, Arad
Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.
(Pi 307—100)**Aviz.**Am onoare a aduce la cunoștință că mi-am
deschis**cancelarie advocațională**în **Arad**, str. **Józsefőherceg-ut Nr. 17** (lângă
biserica lutherană).Dr. **GEORGE CRIȘAN**,
avocat.

Ci 641

Direcțiunea Societății acționare „**BISTRI-
ȚANA**” instituit de credit și economii în Bistrița
în ședința din 23 Octombrie a. c. a decis
urcarea etalonului de interese la depuneri,
anume cu începerea anului 1913 va solvi după
depunerile1—6000 Cor. 5 1/2% iar
peste 6000 „ 6 %.Direcțiunea Institutului de credit
și economii Bistrițana.

(Bi 631)

Aviz.Avem onoare a aviza mult onorații noștri
mușterii cât și onoratul public, căci în maga-
zinul nostru de ghete se poate cumpăra totfelul
de ghete după moda cea mai nouă pentru domni,
dame și copii cu cele mai modeste prețuri.
Toate ghetele sunt fabricatul nostru propriu de
mână, din cel mai bun material.

Vă rugăm a încerca și vă veți convinge.

Cu stimă:

A 521—25

Asociațiunea pantofarilor
(Arad) Czipészek Termelő Szövetkezete)**ARAD**, Szabadság-tér n-ru 14 „La cizma roșie”.**IUSTIN OLARIU**, director executiv.**Cea mai ieftină sursă de cumpărat!!**Am onoare a aduce la cunoștință on. pu-
blic din Arad și provincie, că în atelierul
propriu țin cele mai moderne **ghete**Principiul meu este: ghetele din magazinul să fie
pregătite din materialul cel mai bun. Ghetele de
babrică nu țin deloc în depozit. Execuție după
măsură, cu prețuri ieftine. La comenziile din
provincie e suficient a se trimite desemnul din
piciorului. Rog on. public să se convingă despre
execuția elegantă, durabilitatea și ieftinătatea
ghetelor executate în atelierul meu.

(Ca 424) Roagă binevoitorul sprijin:

Gara Miklós atelier de ghete
pentru domni și
femei**ARAD**, strada Hunyadi n-ru 3.

[Se 71—]

Salon de haine bărbătești**J. Schneider, Sibiu**

Hermannsplatz 8, etajul I.

Palatul Habermann. (Nagyszeben).

Inștiințare.Aduc la cunoștința on. public, că am
repășit dela firma **Verbos A. și Fil**, unde am
servit 32 de ani ca conducător și tapețier, am
deschis în strada **Magyar nr. 23****un atelier modern de tapețierie.**Intrînd în relațiuni de afaceri cu măsarul
Sigismund Perényi sunt în plăcuta pozițiune
de a executa cele mai fine lucrări de măsură
și tapețierie.

Roagă binevoitorul sprijin al on. public:

Laurențiu Édi și Sigismund Perényi.Stabilimentul de mobile. strada **Magyar nr. 23.**
(E 619)**Bayerlax****PURGATIV MODERN, cu efect imediat**

1 cutie 1 coroană

Farmacia „**BAYER**” **Budapest VI.,**

Andrássy út 84. liferantul curții arhiducului.

(E 598—10)

Hotel „ORIENT”**Budapest, VII., bulevard Rákóc y nr 42.**Renovată radical,
85 camere - cu lu-
minație electrică.Prețurile camerelor
dela 3 cor. în sus.Serviciu prompt și
: conștiințios. :

(E 635—52)

Roagă binevoitor sprijin
PROPRIETARUL.**TABLETELE „NEOSAN”**

sunt bucuria [Le 516—5]

femeilor și a bărbaților!

Brevetată și scutită prin lege.

Recunoscută de medici ca cel mai si-
gur medicament contra impotenței la
ambele sexe.Redă puterea bărbătească și o conservă până la
vârsta cea mai înaintată.

O cutie conți- 4 coroane 50 fil.

nând 20 boabe Expediare cu poșta sub cea mai mare discrețiune

Magazin principal pen- **Hugó Örkény**, farma-
tru Ungaria și Austria: ele**Budapesta, VII. bulev. Thököly nr. 28. Depot 116.****A sortiment bogat!**Aparate de fotografiat, mașini reflectoare
înmăritoare (E 644—10)**WANAUS JÓZSEF**artielii de fotografiat și magazin de
artielii chimiei. **BUDAPESTA, IV. str.,**
Sütő, nr. 6. Colțul străzii Deak-Ferencz.

Plăci și hîrtii pentru fotografie.

Material totdeauna proaspăt!!

Catalog de prețuri gratis și franco.

Telefon 8-67.

Mme B. GOLDSTEIN**Brașov, str. Kloster 33.**

„Prima fabrică de

corsete din Brașov”

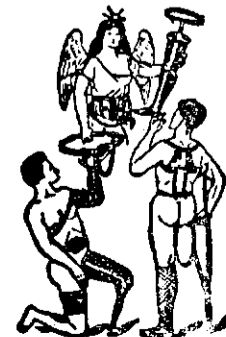
Execută și expediază orice
artielii în bransa aceasta. —Rog să cereți prețurent
— ilustrat. —

Go [262—50]

CORSETT CHIC

SIGISMUND LAUTER

mănușer și bandagist.

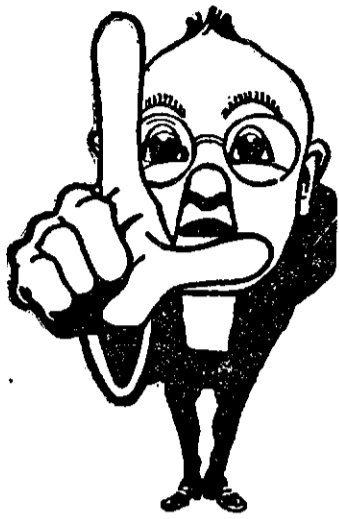
VÂRȘET—Verecz Promenada Andrássy
(Edificiul „Casel de păstrare“.)Oferă **bandage** proprii recomandate de
cei mai buni medici, **cor-
sete, bandage pentru
pânțee, irigatoare,
suspensorii, vată** (bum-
bac), **legătoare**, apoi
cele mai excelente pre-
zervative pentru femei
și bărbați, mănuși și
parfumuri, cu prețurile
cele mai convenabile.**Serviciu prompt!**

(La 373—10)

Dacă comandați ceva

ori cereți prospecte dela cei ce inserează anunțuri în ziarul nostru, vă rugăm

să vă referiți la ziarul nostru.

Făcând-o aceasta cererilor d-voastre li-se vor da deosebită atenție, veți fi bine serviți, firmele respective având nevoie de recomandarea noastră. In caz, că am primi oarecare plângeri în contra vre-unei din aceste firme, am înceta imediat a mai recomanda firma respectivă.

Administrația ziarului
„ROMANUL”.

Nu e reclamă — ci realitate,

căci fiecare lucrează în interesul propriu, dacă orice trebuințe, și anume:

haine pentru femei, băr-

bați, băeți, fetițe, și pen-

tru copii, talii, jupoane,

halaturi și costume pen-

tru dame le cumpără dela

Magazinul Grünberger

Asortiment și pre-
turi fără concurență!

Cel mai bogat maga-
zin de mărfuri de lână.

SIBIU—NAGYSZEBEN strada Gîsnădiei Palatul comandantului de corp.

Filială în TIMIȘOARA (Temesvár) str. Principala (Fő-utca) vis-à-vis de farmacia IAHNER.

Gu 389—20

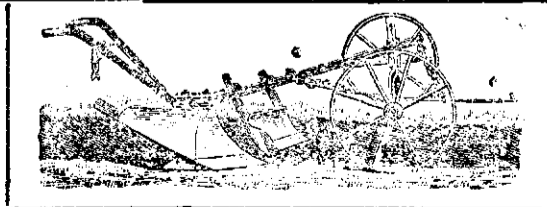
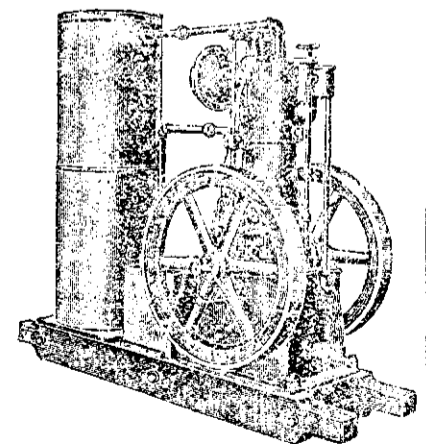
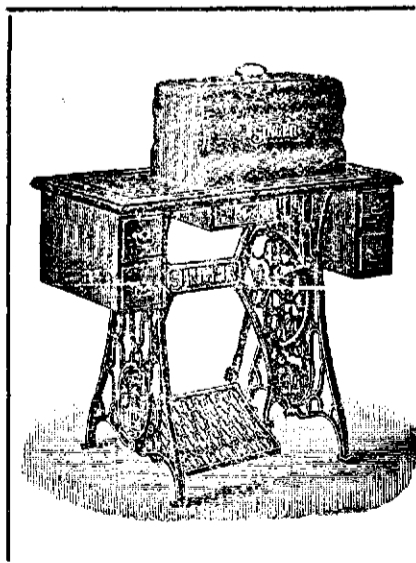
MAXIM L. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

A. B. A. D. Strada Fabian László nr. 5—6. Telefon nr. 484.

Atrag atențiunea on. pu-
blic asupra marelui meu
magazin de totfelul de ma-
șini agricole cum sunt:
mașini de sămănat, tree-
rat, pluguri grape, preșuri,
și mori de struguri, ma-
șini de cusut.

Mai departe reconstruez
tot felul de Locomobile
să umble singure.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARĂ.

1911.

29 Noembrie

1912.

17 Noembrie 24 Noembrie

ACTIV

220 846 445	{ 158 888 445 Rezerva metalică aur 159 775 426 61 958 000 „ trate aur 65 453 000 }	225 777 225	225 228 426
354 542	Argint și diverse monete	741 055	793 430
191 972 242	Portofoliu român și străin	178 110 064	180 425 495
14 451 070	{ *) Impr. pe ef. publice 14 202 300 „ în cont curent 12 923 950 }	27 155 215	27 126 250
11 994 843	Efectele Capitalului social	11 995 354	11 995 354
17 696 577	Efectele fondului de rezervă	17 367 577	17 367 577
4 227 621	„ fond. amort. imob. mob. și mașin. de imprim	4 157 321	4 157 321
6 073 878	Imobile	6 307 820	6 309 552
789 884	Mobilier și mașini de imprimerie	838 572	838 651
969 722	Cheltuieli de administrațiune	1 036 703	1 045 699
114 221 740	Depozite libere :	108 973 097	109 920 247
25 628 604	Conturi de valori	32 225 006	32 839 482
45 231 770	Conturi curente	69 389 546	60 851 474
654 458 938		684 074 555	678 898 958
12 000 000	Capital	12 000 000	12 000 000
30 763 062	Fond de rezervă	32 778 965	32 778 965
4 614 728	Fondul amort. imobili. mobil. și mașin. de imprim	4 917 876	4 917 876
455 315 870	Bilete de bancă în circulațiune	463 398 970	456 193 190
2 446 952	Profit și Pierdere	3 035 011	3 035 011
2 118 232	Dobânzi și beneficii diverse	3 333 253	3 541 806
114 221 740	Depozite de retras	108 973 097	109 920 247
32 908 354	Conturi diverse sold	55 637 383	56 511 885
654 458 938		684 074 555	678 898 958
	Scontul 6%		
	*) Dobânda 6%		

PASIV

WOHANKA FÉLE HONIGYÁRTMÁNY!
NYERSÓLAJ MOTOROK
és LOKOMOBILOK.
ÜZEMKÖLTSEGEK.
NAGYSÁG SZERINT 1 1/2-2 filler
ORÁNKENT és LOERÓNKENT. NINCS ROBBANÓ
és TŰZ-VESZÉLY! MINDEN PENZUGYÓRI
ELLENŐRZÉS és ENGEDÉLY NÉLKŰL.
WOHANKA és TÁRSÁ BUDAPEST.
V. VACZI-KÖRUT 76.

(E 595)

Vânzare de altoi de viie și altoi de pomi.

Cine dorește să aibă viie sănătoasă, ieftină și durabilă, precum și pomăriie onobilă și durabilă să se adreseze cu încredere lui

Vityé Miklós

cea mai bună și mai conștințios condusă pepioneră de viie și de pomi din Ungaria, OSCSANÁD, comit. Torontal unde se vinde cantități mari de altoi cl. I. cu rădăcini, pomișori și altoi netezi pentru vinuri de deșert și pentru

soiuri de deșert, vițe americane netede și cu rădăcini. Soiuri special pentru filegori. Altoi excelenți și nobili de meri, peri, cireși, vișini, caisini, persoci, pruni, ringuloți și nuci.

Mare asortiment de trandafiri nobili. Galițe de Orpington 3 milioane de bucăți. Se primesc anunțuri de comenzi pentru toamnă și primăvară.

Catalog ilustrat și de prețuri gratis și franco. He 532—18

Institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cîsnădiei 5.

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

(Ta 239—52)

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infracției (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la fine anulului 1912	K.	5,003.540-78
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,834.801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anulului 1910	{ foc	119,830.992—
	{ viață	11,020.268—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,204.317—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cîsnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc în serviciul institutului cu condiții favorabile.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc intrarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului, stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
ți dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roaga onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Telefon pentru oraș și interurban Nr. 750.

(E 882—12)

SANATORUL JÁNOS: obstetrică :
și gynecologie

o o o

Profesor: Dr. BÄCKER
JOZSEF. — Medic-șef:
Dr. TOTH GEDEON.**BUDAPEST, Városmajor-utca.****GHEORGHE SZÖCS**

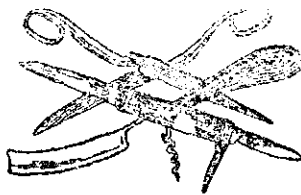
: CROITOR CIVIL ȘI MILITAR :

BRAȘOV,Strada Mihael
Weiss nr. 10.
[Casa proprie].Deposit de cele
mai nouă stoffe
indigene și din
— străinătate —
— Serviciu prompt
— Prețuri solide!

So 94—40

JOAN TEJNOR

Timișoara-Fabric, Andrássy-u. 18.

Recomand numai fabricate de clasa
primă ca: cu-
țite de bu-
zunar, bri-
ciuri de
ras, foar-
feci de o-
țel, instru-
mente chirurgice, tacâmuri, unelte de gră-
dină, bantage; legături la curarea mor-
burilor se efectuează prin oameni experți.
Ciorapi de gumi, specialist pentru mâni
artistice, picioare și alte aparate ortopedice,
preservative, ascuțiri, reparaturi, nichelări
se efectuează garanție de oameni experți.

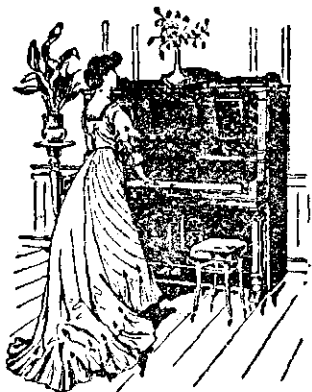
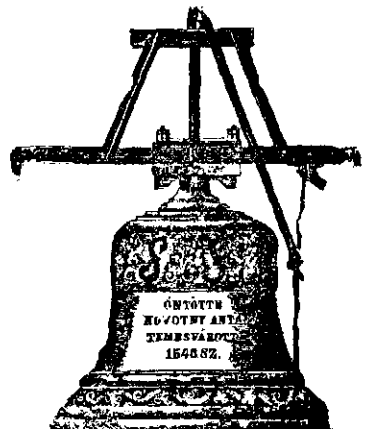
Te 65—30

In atenția celor ce zidesc case!

TEODOR CIOBANZIDAR DIPLOMAT ȘI ARCHITECT
ARAD, Str. Deák-Ferencz 20.Cu onoare încenoștiitez pe on. public, că
in bransa arhitectonică
execut tot felul de întreprinderi, transformări
de zidiri vechi, repararea de biserici române
și școli, precum și zidirea lor.
Cu planuri și bugete servesc cu prețuri
cât se poate de moderate. Comandă primesc
atât în loc. cât și în provincie. Rugând apri-
jinal on. public român semnez(Co 105—50) Cu stimă
Teodor Cioban.

Premiat cu medalia cea mare la expoziția m lenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou
a clopotelor stricate, spre făgrea de clopote întregi, armonioase pe ga-
ranție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite
spre a le întoarce în ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt
bătute de o latură fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu
deosebire **CLOPOTELE GĂURITE**, de dânsul in-
ventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea su-
perioară — ca violna — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv,
mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât
cele de sistem vechiu, astfel, că un clopot patentat de 327 kg. este egal
în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechiu. —
Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare,
— spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și
spre turnarea de toate de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimit gratuit.**Fiind cumpărarea pianelor afacere de încredere,**cea mai bună garantare dă în astfel de cazuri, renumele unei firme de o vechime de 40 de ani.
Astfel zace în interesul ori-cărui cumpărător, ca înainte de cumpărare să privească depozitul firmei**TRISKA J. Cluj — Kolozsvár,**
Strada Bartha Miklós 14.

cu pianele cele mai renumite fabrici streine, cari se vând cu prețul fabricii, chiar și pe lângă plățire în rate.

Singura agentură din Ardeal a pianelor »Wirth«.

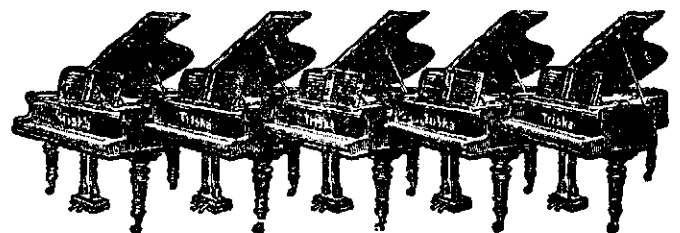
Are în depozit plane: Schiedmayer, Bösendorfer Ehrbar, Winkelmann, Förster, Stingl, Stelzhammer, Richter, Gössl.

Pianele vechi se prețuiesc și se schimbă cu alte nouă, pe lângă plățirea diferenței.

Efectuează reparaturile cele mai gingașe și acordează cu acuratețe.

10 ani garanță

și acordare gratuită de un an.

Scrisorile de recunoștință
stau la dispoziția cumpă-
rătorilor. — Telefon 419.

[Ti 22]

Jertagrafiacele mai noi copii fotografice și în timpul cel mai scurt pe un fond curat,
și mai rezezi pentru planuri de prezentat autorităților execută ca o specialitate deosebită fabrica de hârtii
artistice a lui**Fellner Leó,** BUDAPEST, V. Váci út 4. Telefon 28—48. Adresa pentru telegrame: „Postliv”
Budapest. — Apartament special pentru comenzi din provincie.
(E 594—20)**NEUMANN M.**croitor pentru haine de bărbați
furnizor al curții reg. și imp.Magazin de haine pentru bărbați,
: pentru copii și pentru fetițe :**ARAD**

Mărfuri excelente.

Despărțământ special pentru comenzi după comandă.